

ONZE VOGELS

45e jaargang no. 11, 1984

maandblad van de nederlandse bond van vogelliefhebbers

use/

De/

BONDSBUREAU

Aletta Jacobsstraat 4, Postbus 74,
4600 AB Bergen op Zoom,
gironummer 1148324, telefoon 01640 - 3 90 07.
Geopend 08.00 tot 12.00 uur en van 13.00 tot 17.00 uur.
's Zaterdags gesloten.

ERELEDEN

A.L. van Liempd (erevoorz.), W. Beckman,
A. Dommerholt, J. Forsten, J.J. Krol, A.J.F. Lammerse,
E.J. Lensink, Joh. M. van Pelt, A.F. Smit, H.J. Veerkamp
en E.M. Wessels.

DAGELIJKS BESTUUR

Voorzitter: W.J. Mulder, Verwerstraat 39,
7415 RZ Deventer, telefoon (05700) 2 36 48.
Secretaris: H. de Geus, Amersfoortsestraat 71,
3772 CH Barneveld, telefoon (03420) 1 61 60.
Penningmeester: J. van Splunter, Vijverberg Zuid 44,
4621 AT Bergen op Zoom, telefoon (01640) 3 46 63.
2e Voorzitter: D.J. van der Molen, Gentiaan 5,
7721 HA Dalisen, telefoon (05293) 12 57.
Commissaris: M.N.Th. Brouwer, Wouwseweg 5a,
4661 VM Halsteren, telefoon (01641) 33 26.

DISTRICTSVOORZITTERS (leden bondsbestuur)

District Groningen: L. Poppema, Zuiderweg 93,
9744 AA Groningen, telefoon (050) 56 51 75.
District Friesland: H. Suichies, Ruusbroeckstraat 28,
8913 HN Leeuwarden, telefoon (058) 15 16 92.
District Drenthe: J.H. Heijnen, W. Grolstraat 126,
7885 EL Barger Oosterveld, telefoon (05910) 2 54 20.
District Overijssel: A.M. van Rijn, Pr. Margrietstraat 41,
7481 GG Haaksbergen, telefoon (05427) 1 30 06.
District Gelderland: P. Vierhuis, Veldkersmeen 22,
3844 RB Harderwijk, telefoon (03410) 1 60 68.
District Utrecht: C. van Lunteren, Vlasoord 13,
3991 XC Houten, telefoon (03403) 7 26 08.
District Noord-Holland: G.F. Huner,
Bickerstraat 60, 1701 EG Heerhugowaard,
telefoon (02207) 1 13 98.
District Zuid-Holland: G.C. Goedschalk,
Akeleistraat 148, 2565 PC Den Haag,
telefoon (070) 68 16 70.
District Zeeland: J. van der Walle, Churchillweg 4,
4561 WN Hulst, telefoon (01140) 1 38 16.
District West Noord-Brabant: J.C.W. Luijsterburg,
Nieuweweg 23, 4631 TC Hoogerheide,
telefoon (01646) 31 17.
District Oost Noord-Brabant: A.H. Meesterburrie,
Verdilaan 21, 5707 RG Helmond, telefoon (04920) 25609.
District Limburg: H.J. Nooijen, Reigerstraat 29,
5932 VX Tegelen, telefoon (077) 3 34 58.

SECRETARIATEN TECHNISCHE COMMISSIES

Kleur-, vorm- en postuurkanaries:
Tj. Boersma, Verzetstraat 13, 8923 CP Leeuwarden,
telefoon (058) 66 60 37.
Tropen, parkieten etc.:
P.J.F. Klören, Meidoornweg 10, 3768 CN Soest,
telefoon (02155) 1 53 01.
Zangkanaries:
W.J. Vermeij, Leppa 36, 9204 JE Drachten,
telefoon (05120) 1 72 42.

ONZI

MAANDBLAD VAN DE NEDERLAN

LIDMAATSCHAP

Zij die in **Nederland** woonachtig zijn en lid wensen te worden van de NBvV, wende zich tot de secretaris van een in de plaats van inwoning gevestigde afdeling. Naam en adres worden gaarne door het bondsbureau verstrekt.

Zij die in het **buitenland** woonachtig zijn, kunnen verspreid lid worden door overmaking van het hieronder genoemde bedrag.

België: Bfr. 600,-, bij vooruitbetaling op onze postrekening nr. 000-0156074-01, bij het bestuur der postcheck te Brussel 1.

Overige landen: Hfl. 45,- bij vooruitbetaling per internationale postwissel aan het bondsbureau NBvV. Indien men het maandblad per luchtpost wil ontvangen wordt een extra tarief volgens PTT-kosten berekend. Alle tarieven gelden per kalenderjaar.

SPECIALCLUBS

Het lidmaatschap van de speciaalclubs is voorbehouden aan hen die reeds lid van de NBvV zijn. Voor verdere inlichtingen c.q. opgave lidmaatschap, wend men zich uitsluitend tot onderstaande secretariaten.

Europese vogels en hun hybriden

G.J. Jansen, Fresiastraat 15,
3742 TK Baarn, telefoon (02154) 1 83 34.
Contributie f 25,- per jaar, entree f 5,-.

Gras- en Grote parkieten

H.J. van Doorne, Beurtschipper 58,
3201 GA Spijkenisse, telefoon (01880) 2 24 76.
Entree f 5,-.

Insecten- en vruchtenetende vogels

A.P. Wessels, Postbus 1591,
3000 BN Rotterdam, telefoon (010) 19 70 10.
Contributie f 25,- per jaar, entree f 5,-.

Japane meeuwen

A. Kok, Pals 29,
6931 DJ Westervoort, telefoon (08303) 23 58.
Contributie f 17,50 per jaar, entree f 5,-.

Vorm- en Postuurkanaries

G.J.S. Nijhuis, Wilderinkstr. 31,
7555 DS Hengelo, telefoon 074-91 17 03.
Contributie f 25,- per jaar, entree f 5,-.

Zebravinken

D.J. Elzinga, Zuiderweg 93,
9744 AA Groningen, telefoon (050) 56 51 75.
Contributie f 25,- per jaar, entree f 5,-.

ABONNEMENTEN

Losse abonnementen op het maandblad f 32,50 per kalenderjaar. Overmaking bij vooruitbetaling op giro 1148324 t.n.v. NBvV en onder vermelding abonnem. OV. Reeds verschenen nummers van een jaargang worden nagezonden en vervolgens elke maand tot met december.

VOGELS

ISSN 0030-3224

BLAD VAN VOGELLIEFHEBBERS (OPLAGE 50.000)

REDACTIE

J.E. van Berkel
Zhr. Walraven

Redactieadres: Postbus 74, 4600 AB Bergen op Zoom

VERANTWOORDELIJKHEID

De uitgever van dit blad, de Nederlandse Bond van Vogelliefhebbers, is niet verantwoordelijk voor de inhoud van hierin opgenomen advertenties en erkent alleen enkele verplichting tot opnemen van aangeboden advertenties.

De auteurs blijven verantwoordelijk voor de inhoud van hun artikelen. Door publikatie neemt de uitgever geen enkele verantwoordelijkheid op zich. Het zonder schriftelijke toestemming overnemen van artikelen of gedeeltes daarvan is verboden.

ADVERTENTIES

Voor advertenties – ook die van leden en abonnees – met een zakelijk karakter, zijn tarieven en verdere richtlijnen verkrijgbaar bij het Bondsbureau van de NBvV. Kleine annonces, voor afdelingen, leden en abonnees op 'Onze Vogels', van zuivere particuliere aard zie onder 'Vraag en Aanbod'.

VRAGEN OVER?

WATERSLAGERS aan: H. Warmerdam, V.d. Duijn van Maasdamlaan 45, 2181 XB Hillegom.

HARZERS aan: E. de Koning, Vrouwenweg 16, 322 LK Leiden.

KEURKANARIES aan: J.A. Barsch, Binnenhof 26, 6535 TN Nijmegen.

FORM- EN POSTJUURKANARIES aan: H.K. v.d. Wal, Mozartstraat 4, 8916 HC Leeuwarden.

EUROPESE VOGELS (WILDZANG) EN HUN

BASTAARDEN, GROTE PARKIETEN EN

LAGAPORNIDEN aan: D.A. Duivis, St. Josephstraat 46, 847 SG Teteringen.

ZEBRAVINKEN, JAPANSE MEEUWEN EN HUN

BASTAARDEN aan: G. Horst, Goudvinkhaag 14, 6993 BE Houten.

TROPISCHE VOGELS EN HUN BASTAARDEN aan: A. Schuurhuis, Drecht 23, 8032 CH Zwolle.

VRUCHTEN- EN INSECTENETERS aan: E.M. Wessels, Lavenhorst 28a, 3085 ZV Rotterdam.

FRASPARKIETEN aan: S. Harkema, Prov. weg 29a, 677 PA Heiligerlee.

Postzegels voor antwoord bijsluiten.

Geen retourporti, dan ook geen antwoord!

Deze regel geldt ook voor vragen aan auteurs etc.

De Nederlandse Bond van Vogelliefhebbers is ingeschreven in het verenigingsregister van de Kamer van Koophandel en Fabrieken te Breda, onder nummer 17-280824.

Het volgende nummer wordt ter post bezorgd op 17 december 1984.

IN DIT NUMMER

	pag.
Withalsspreeuw	492
De Grijskopspreeuw	493
De Meerkoet	494
Zeldzame kweek met ara kaketoë in dierentuin Leipzig	496
De Finsch' amazone	497
Evolutie en haar betekenis voor onze vogels	498
Chrysaanthemum	501
Gezondheidszorg bij ruigpoothoenders	502
Vetvogel	505
Onze Harzervogels	506
Kleurkanaries, klassieke kleuren	508
Het kweken met Europese Wildzangvogels	510
Boliviaans bergkardinaaltje	512
Zebra vinken in 50 kleurslagen	513
De volière van de maand	514
Judaspenning	516
De witte kwikstaart	516
Over Vogelzaden	517
Geslaagde kweek met blauwvoorhoofdamazone	519
De bruinrug goudmus	520
Mijn ervaringen met Surinaamse vogels	521
Gezonde lucht door electriciteit	522
Korte berichten	523
Vraag & Aanbod	524

IN DIT NUMMER ADVERTEREN

	pag.
AZ Bundes - Vogelschau	504
W. Rouppe van der Voort, Siem van 't Hart,	
F. Thijssen Mill	510
Dibevo	515
Maroy-Zoo, Fauna Metaalwaren b.v., Witte Molen	518
Harry Oolman	522
Jehu, Wolro, KBOF	523
Kemo-Alkmaar, Cetonics, Bellekens, Burung-Li	525
Fauna Metaalwaren b.v.	528
Holland Diervoeders b.v., Blankensteijn's	
Pet Farm b.v., N.B.v.V. Kalender, Conditio	529
S.T.T., I.S.M.	530
Avesproducten, Spirit, Ormi-Mondo	531
V.V.R. Vogelvoederfabriek, van Keulen	532
C&DÉ vogelvoeders	533
Fauna Metaalwaren b.v., 404	534
Rein van der Veen, N.B.v.V. Service, Animali,	
N.B.v.V. Boekenservice	535
Witte Molen	536

Foto voorplaat: Withalsspreeuw

Foto: Vogelpark Walsrode

Ontwerp en druk: Steens Schiedam b.v.
Postbus 59, 3100 AB Schiedam - Telefoon (010) 62 29 22.

Withalsspreeuw - *Streptocitta albicollis*

Samen met de Soelaspreeuw - *Streptocitta albertina* behoren de vogels tot het geslacht *Streptocitta*.

De Withalsspreeuw komt voor in Zuid-Centraal- en Zuidwest Celebes, alsmede op de eilanden Pulau Butong en Pulau Muna. Van de Withalsspreeuw is een ondersoort bekend; de *Streptocitta a. torquata*, deze komt voor op de noordelijke en de oostelijke schiereilanden van Celebes.

De Soelaspreeuw komt uitsluitend voor op de Soela-eilanden. Ondersoorten hiervan zijn niet bekend. Zelden worden deze vogels geïmporteerd, in 1982 werden in Duitsland enkele paren van de Withalsspreeuw ingevoerd.

Tegenwoordig worden deze vogels tot de familie der Spreeuwen - Sturnidae gerekend, vroeger echter tot de Kraaiachtigen - Corvidae. Als we naar de vogels kijken zijn we inderdaad geneigd de vogels als eksters of gaaien te verslijten. De gehele manier van doen en het uiterlijk komen meer overeen met gaaien of eksters dan met spreeuwachtigen. Door de snavelplant en vederstructuur komen deze vogels echter eerder tot de spreeuwachtigen, zij zijn het nauwst verwant aan de beo - achtigen, *Gracula* en *Mino*, lees hierover nog eens het artikel in *Onze Vogels* no. 9 september 1981 - 42e jaargang.

Het formaat is ongeveer 42 cm. gemeten van snavelpunt tot staartende. De snavel is lang en licht gebogen met aan de punt een klein haakje. De ogen hebben een bruine iris, rond deze ogen is een naakte donkere huid zichtbaar. Vergelijken met andere spreeuwachtigen zijn de eerste handpennen 33 mm. langer en de derde en de vierde zijn het langst. De zwarte bevedering bezit een zachte glans met een staalblauwe en groene reflectie. Dit is vooral bij de kop duidelijk zichtbaar, maar ook in de buik- en rugbevedering, tevens in de onderstaart- en vleugeldekkveren. Aan de onderzijde is de groenige glans sterker met een juiste lichtinval te zien. Ook de witte halsbevedering bezit een fijne zachte glans. De snavel is zwart met een gele punt.

De ondersoort *Withalsspreeuw* - *Streptocitta a. torquata* lijkt geheel op de eer-

der genoemde vogel, hij onderscheidt zich alleen door zijn geheel zwarte snavel.

Tekst: G.M. Essenberg
Foto: Vogelpark Walsrode

Naast de *Withalsspreeuw* kennen we nog de *Soelaspreeuw*, deze heeft ook een trapvormige staart, die evenals bij de *Withalsspreeuw*, meer dan de helft van de totale lengte uitmaakt.

Door zijn kleuren lijkt ook deze vogel op een ekster; de kop, nek, mantel en

velvorm en de vederstructuur kan men zien dat beide soorten tot hetzelfde geslacht behoren. Over de levenswijze is nog maar zeer weinig bekend, doordat de vogels zeer teruggetrokken leven in de wouden van woeste streken van Celebes en omliggende eilanden.

Zoals alle spreeuwachtigen leven deze vogels ook van vele insecten en vruchten. Broedresultaten zijn naar mijn weten in gevangenschap nog niet voorgekomen.

In de zeer weinige literatuur over deze vogels wordt ook nergens iets vermeld over broedresultaten e.d. Misschien lezen we in de toekomst hierover een meer, we wachten maar af.

Geraadpleegde literatuur:
Check - List of Birds of the World.
Vol. XV van J.L. Pieters.
Die Gefiederte Welt no. 7 - jaargang 106 - juli 1982

onderzijde tot aan de anaalstreek zijn wit, de rest van de bevedering is weer zwart met de staalblauwe en groenige reflectie.

De oogstreek, de keel, wangen en kin zijn onbevederd en blauwachtig gekleurd. Ook de poten en nagels zijn zwart. Geslachtsverschillen is bij beide soorten niet of nauwelijks te zien. Aan de stijve kópbevedering die als een soort kuif strak naar achter wijst, de sna-

De grijskopspreeuw

Tekst: T. Niewerth
Foto: H. Bielfeld

De grijskopspreeuw, *Sturnus malabaricus*, is een aantrekkelijke vogel voor mensen die in dergelijke vruchten- en insectenetende vogels geïnteresseerd zijn. De nominatform komt voor in het Himalayagebied, Nepal, zuidwaarts tot Madhya Pradesh in India en oostwaarts tot Assam en Bengalen. De ondersoorten zijn *S.m. blythii* in de berggebieden van Zuidwest India; *S.m. assamicus* in Noord en Centraal Assam; *S.m. nemoralis* in Noord Birma, Noordwest Yunnan, Thailand, Laos en Vietnam.

Ze houden zich voornamelijk op in grasgebieden en leven in groepen. Hun voedsel bestaat uit vruchten, bessen, insecten en zaden. Dikwijls scharrelen ze over de grond alwaar ze hun voedsel vinden en verorberen. Broeden doen ze veelal in boomholten maar ook hoog in de boomkruinen tussen het dichte gebladerte. De holte wordt bekleed met wijgjes, halmen, bladeren en schors. Van diezelfde materialen bouwen ze ook vrijstaande nesten in de boomkruinen welke nesten dan erg slordig aanvoelen.

In het najaar van 1983 schafte ik een koppel van deze spreeuwen aan. Aanankelijk hield ik ze binnen in een roedkooi en in maart 1984 heb ik ze verplaatst in een 5,75 m lange, 1,30

m brede en 2 meter hoge buitenvolière welke geheel met PVC-platen is overdekt en welke ruim is beplant met klimop, vlier, bamboe en riet.

In de volièrre zijn tevens gehuisvest een koppel roodoor buulbuuls en een koppel amethyst glansspreeuwen.

In diezelfde volièrre heb ik, kort nadat de spreeuwen daarin waren ondergebracht, een groot formaat berkenblok opgehangen. Na enkele dagen betoonden de spreeuwen daar reeds interesse voor.

Eind april zag ik dat de man stukjes klimopblad het nest binnendragen en hij begon toen ook vrij heftig achter de pop aan te jagen met uiteindelijk resultaat dat er gepaard werd. Dit bleef zo gedurende enige dagen achtereen. Op 20 mei constateerde ik dat de pop haar eerste ei gelegd had en op 21 en 22 mei volgde respectievelijk het tweede en het derde lichtblauw tot groene ei. Nestcontrole werd geregeld uitgevoerd en dat leverde geen enkel probleem op, de spreeuwen waren bijzonder tam.

Op 2 juni waren twee jongen geboren en de 3e juni het derde. Op 7 juni heb ik de jonge vogels met zwart gemaakte 4,5 mm ringen geringd. Op 9 juni was plotseling het laatstgeboren jong verdwenen.

Vanaf de dag dat de spreeuwen jongen hadden werden meelwormen, mierenpoppen en buffalowormen gevoerd in enorme hoeveelheden. Honderd tot honderdvijftig meelwormen per dag was normaal. Verder gaf ik de vogels het normale menu dat bestaat uit Claus insectenvoer, aangevuld met geraspte appel, perzik, sinaasappel of ander fruit. Twee maal daags kregen de vogels Claus insectenvoer en om de twee uur levend voer.

Gelukkig had ik in die tijd veel hulp van mijn vrouw, anders zou er nooit van enig geslaagd kweekresultaat sprake zijn geweest. Alleen voeren tussen de middag en 's avonds is te weinig.

Op 20 juni zijn de jonge grijskoppen uitgevlogen. Nog wat kleiner dan de ouder vogels en ook de kleur van hun gevederte was duidelijk valser. Ze worden door beide ouder vogels nog enige tijd gevoerd en dan zijn ze zelf zover dat ze hun eigen kostje kunnen vergaren. Als alles goed blijft gaan, hoop ik u de jonge grijskoppen op Vogel '85 in Breda te laten zien.

Zij tenslotte nog opgemerkt dat het verschil tussen man en pop niet zo erg duidelijk is. Zij is wat fletser van kleur. Ze zijn ongeveer 20 cm groot.

De meerkoet

Voelt het waterhoentje zich in het "beslotene" (kleine vijvers, beekjes etc.) best op z'n gemak, de meerkoet houdt het liever op grote watervlakten met een aangrenzende begroeiing. Hoewel ze plaatselijk zeer talrijk zijn, vallen de koeten in de zomer niet zo op. Dan leven ze meer paarsgewijs en vertoeven met hun jongen tussen het riet en biezen. Gedurende de wintermaanden doen de meerkoeten hun naam alle eer aan, want dan verzamelen ze zich in grote groepen. Daar waar zo'n concentratie aan land gaat, kunnen de zwarte waterhoentjes behoorlijke schade aanrichten aan land- en tuinbouwgewassen.

Twistziek

De meerkoet *Fulcia atra* = zwart waterhoen) zie je met z'n tegen het leizwart verenpakje afstekende bles en snavel niet zo gemakkelijk over het hoofd. De naam koet zou-ie te danken hebben aan z'n luide roep terwijl de eerste lettergreep van zijn naam waarschijnlijk niet als onbepaald telwoord, maar mogelijk op z'n verblijf in binnenwateren van enige omvang slaat. Uiteraard zijn de op het open water levende meerkoeten nogal kwetsbaar vanuit de lucht. Worden ze door een kromsnavel belaagd, dan duiken ze onder een beschermende wolk van kleine waterdruppeltjes snel in veiligheid. Heel wat minder elegant gaan ze op de wieken. Al watertrappelend nemen ze een lange aanloop voordat ze opvliegen.

De meerkoet heeft de naam een echte onruststoker en geweldig agressief tegenover eendesoorten te zijn. Zowel Brucholz, Kornowski als Visser, die het gedrag van de meerkoet langdurig hebben bestudeerd, verklaren, dat er maar weinig echte gevechten voorkomen tussen meerkoeten en eenden. Zij zijn er stellig van overtuigd dat de eendenstand door deze gevechten beslist niet wordt beïnvloed.

door Ger Oijen

Wèl hebben meerkoeten een streng vastgelegde territoriumgrens waarlangs dagelijks wordt gepatrouilleerd. Hoewel soortgenoten bij het overschrijden van de territoriumgrens direct worden aangevallen, is dit bij eenden nau-

welijks het geval. Brucholz komt daar ook tot de conclusie, dat het gedrag van de meerkoet met betrekking tot het veilig stellen van het nestterritorium tegenover soortgenoten waarschijnlijk de reden is, dat de koet voor twistziek wordt aangezien. Ook in het koetenleven gaat het dus niet altijd even vredig toe er de meningsverschillen worden hardsnavelig opgelost. Daarbij leunen de vechtende meerkoeten achterover in het water en bewerken elkaar met hun lange krachtige snavels. Vooral in de baltsijd, wanneer het om de gunster van de dametjes gaat, zijn de schermtoernooien goed bezet. Daarna worden de kempfanen bouwvakkers en met hun uitverkorenen flantsen ze tussen het riet, biezen, op drijftillen enz. de nester in elkaar. Soms wordt het eerste dool een tweede broedsel gevolgd en blijkt het koetengezinsleven hecht te zijn. De jongen uit het eerste broed helpen daar vaak ijverig mee de laatste uitgekomen kuikens groot te brengen.

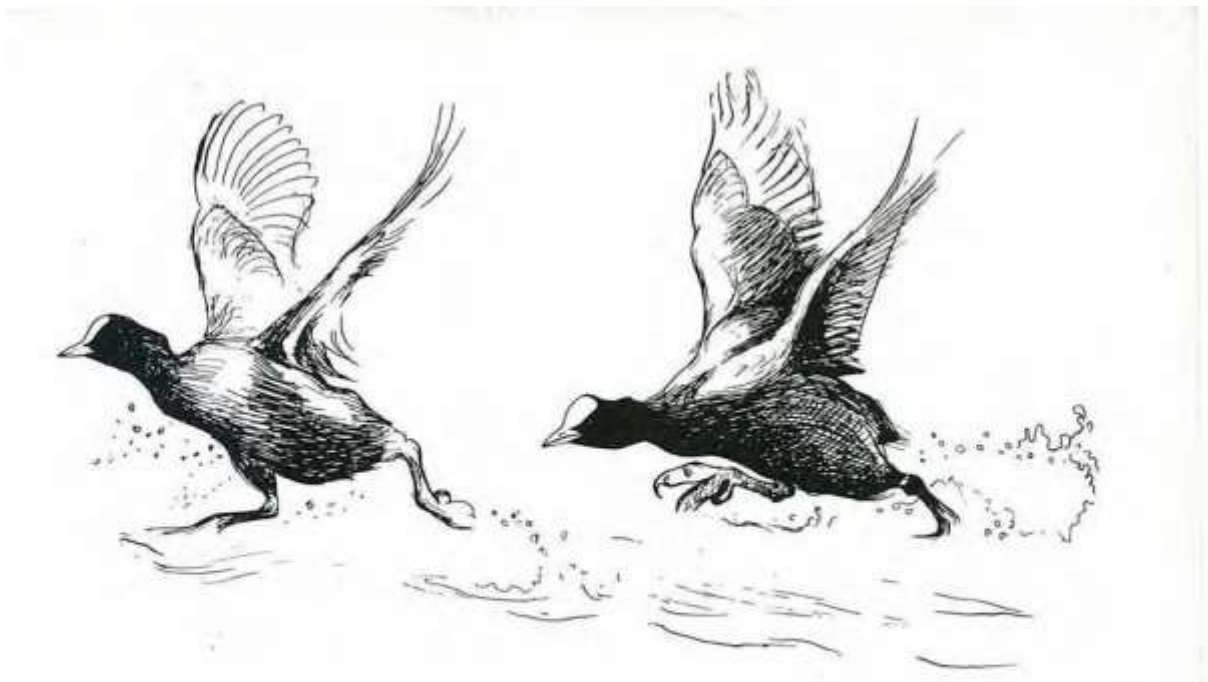
Alleseter

De meerkoet neemt zowel plantaardig als dierlijk voedsel op waarvan de verhouding afhankelijk van seizoen en biotoop sterk kan variëren. Het plantaardig voedsel bestaat uit algen, in het water groeiende planten, planten uit de verlandingsgordel en soms aanzienlijk hoeveelheden landplanten. In het dierlijke voedsel domineren de zoetwaters-

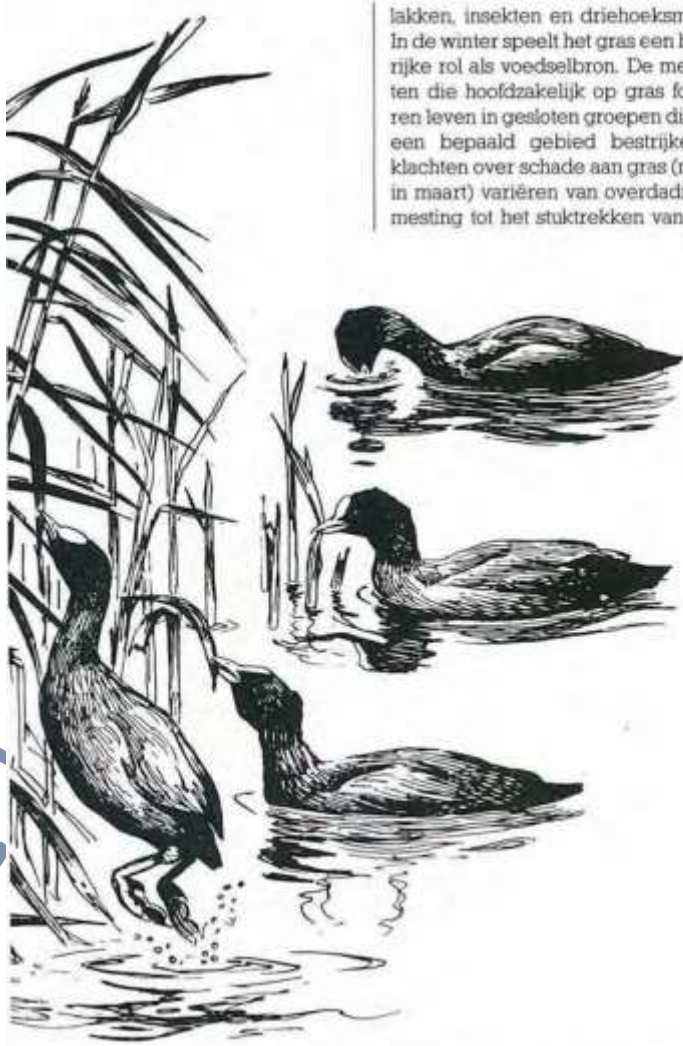

ssel

De

voedsel

lakken, insecten en driehoeksmossels. In de winter speelt het gras een belangrijke rol als voedselbron. De meerkoeten die hoofdzakelijk op gras fourageren leven in gesloten groepen die ieder een bepaald gebied bestrijken. De klachten over schade aan gras (meestal in maart) variëren van overdadige bemesting tot het stuktrekken van de zo-

den. Bestrijding van deze schade is een moeilijke opgave, want de winter- en zomerpopulaties in een bepaald gebied bestaan niet uit dezelfde vogels. Ringonderzoekingen hebben n.l. uitgewezen, dat de hier geboren jongen na het broedseizoen gaan rondzwerfen en zich vaak in groepen concentreren om in de herfst naar het warmere zuiden te trekken. Een groot deel van de overjarige koeten (broedvogels) trekt eveneens zuidwaarts en slechts een zeer klein percentage van de oude en jonge koeten blijft in het territorium en overwintert daar. In de herfst en winter wordt deze wegtrek gecompenseerd (dikwijls ver overtroffen) door immigranten uit de Scandinavische landen, Polen, Rusland en Duitsland. In maart zijn de meeste koeten teruggekeerd uit de overwinteringsgebieden en midden maart worden al de eerste eieren gelegd. Aangezien deze vroege broeders alleen in hun eigen territorium voedsel zoeken, richten zij minder schade aan alhoewel deze volgens het Landbouwschap in bepaalde waterrijke gebieden sterk aan het toenemen is. Hieruit valt te concluderen, dat schade in winter en voorjaar maar voor een beperkt deel veroorzaakt wordt door "onze" meerkoeten. Hoofverantwoordelijk voor de schade zouden dus de wintergasten moeten zijn, maar die wetenschap zal de gedupeerde land- en tuinbouwers wel een zorg zijn.

De

Zeldzame kweek met ara kaketoe in dierentuin van Leipzig

Foto: H. Müller

De Ara kaketoe, *Probosciger aterrimus*, ook wel grote zwarte- of palm kaketoe genoemd, heeft al naar gelang het ras een grootte van 50 tot 70 cm. Van alle papegaaiaachtigen bezit hij de grootste snavel. De soort wordt in drie soms ook wel vijf ondersoorten beschreven. Een ras leeft in Noord-Australië op het schiereiland Kap York; de anderen op Nieuw Guinea waar ze beslist niet zeldzaam zijn, de Aru eilanden, Misool en andere kleine omliggende eilanden. Het verschil tussen de ondersoorten is niet eenvoudig en ligt op de eerste plaats in de lichaamsgrootte en in de lengte van de kuifveren. Slechts door vergelijkingen kan men er enigszins uitkomen. Mits de vogels tot een en hetzelfde ras behoren, zijn mannetjes en vrouwtjes aan de snavelvorm te onderkennen. De vrouwtjes hebben een kleinere bovensnavel. De kleur van de naakte wangen verraadt de toestand of het karakter van de vogel. Die wangen kunnen rood, rose of vaalblauw tot vleeskleurig zijn. Het laatste is overigens geen goed teken. De tong van deze vogels is aan de onderkant van een hoornplaatje voorzien. Nadat door het als het ware zagen met de ondersnavel in een harde noot een gaatje is ontstaan halen ze met die lepelachtige tong de pitten er stuk voor stuk uit. Hierdoor duurt de voedselopname erg lang. De aangepaste snavel biedt de mogelijkheid om zowel grote als kleine zaden vast te klemmen.

Vooraf ook in de paartijd bieden deze vogels een interessant beeld. Met uitgespreide vleugels en hoogopgezette kuif stampet de ara kaketoe met zijn poten. Vaak ook hangt hij met zijn kop naar beneden, verdraait voortdurend die kop en de vogel heeft daarbij de vleugels uitgespreid.

In 1970 werden vrij onverwacht ara kaketoes in de handel aangeboden. Voorheen was dat zelden het geval en thans is de soort streng beschermd en wordt ook genoemd in de bij de wet BUD behorende lijst. De acclimatisatie van de vogels heeft indertijd zeer veel vogelliefhebbers in de problemen gebracht.

De vogels weigerden dikwijls het aangeboden voedsel. Zelden zijn er met deze vogels kweekresultaten behaald. Omstreeks 1943 kon een zekere heer Scheffer in de U.S.A. uit twee broedsels slechts één jong grootbrengen. In Adelaide, Australië, werden in 1944 enkele ongen geboren maar die zijn kort daarna doodgegaan. Aan het einde van de zestiger jaren had tenslotte de heer R.T. Lynn succes. Volgens Zoo-News had ook de Taronga zoo in Sydney in 1974 een geslaagde kweek.

In 1970 kwamen twee paren ara kakatoes terecht in de Dierentuin van Leipzig. Elk paar werd apart gehuisvest en de acclimatisatie verliep zonder veel problemen.

In de loop van de jaren werden meermalen paringen waargenomen maar niets meer dan dat en de vogels bleken ook geen greintje belangstelling voor de aangebrachte van hard hout gemaakte nestkasten te hebben. Het duurde tot 1980 toen, vermoedelijk omdat in de loop van de tijd de deksels van de nestkasten beschadigingen gingen vertonen, de vogels ook aandacht voor die kasten kregen. In januari 1981 zat het vrouwtje van een van de paren regelmatig in een nestkast en op 13 februari werd het eerste ei gelegd, op een laag houtspaanders dat al eerder op de bodem van de kast was gedeponneerd. Na 28 dagen van broeden bemerkte men dat het mannetje wat opgewonden was en nog geen dag later hoorde men vanuit het nestblok geluidjes van een jonge vogel. Bij observatie bleek dat de eerste tijd het jong alleen door het wijfje werd gevoed, wat later ook door de man. Geïk als bij de Rosé kakatoes, worden door de ara kakatoes ook constant twijgjes het nestblok ingebracht. Dit heeft tot gevolg dat de jonge vogel steeds hoger kwam te zitten en na ongeveer acht weken kon dat jong daardoor door de vliegopening naar buiten kijken. Op een leeftijd van ongeveer drie maanden verliet de jonge vogel het nest en werd nog enige tijd door beide oudervogels

gevoerd. In juli daaraanvolgend werd er door de oudervogels opnieuw gepaard en voorzichtigheidshalve is de jonge vogel toen apart gezet. Reeds op 3 augustus begon het vrouwtje weer te broeden. Vastgesteld werd toen dat het vrouwtje van 7 tot 10 uur werd afgelost door het mannetje. Wederom na 28 dagen werd een jonge ara kaketoe geboren. Grauwwitte donsveertjes bedekten het een week oude en ongeveer 10 cm grote jong. Na 23 dagen openden zich de ogen.

De derde ronde volgde zeer snel, reeds op 3 december 1981 zat het vrouwtje wederom op een ei te broeden. Het jong van de tweede ronde was amper veertien dagen uitgevlogen en moest dus toen al apart worden gezet. Dit bleek te snel, het ei niet meer althans maar een klein beetje en acht dagen later was het dood. Het ei van de derde ronde bevatte wel een embryo maar is niet uitgekomen. Op 5 februari 1982 legde het wijfje wederom een ei. Ze deed dit nu vanaf de zitstok met als gevolg dat het ei op de grond stuk viel. Zes weken later weer een ei dat 30 dagen nadien spoorloos was verdwenen. Op 3 mei 1982 weer een ei, nu in het nest, maar dat ei werd acht dagen later vernield. Het volgende legsel vond plaats op 28 mei 1982 en na vier weken werd het jong geboren. Na goed 5 maanden was het zelfstandig en op dat moment was door het wijfje wederom een ei gelegd. Het kwam echter niet meer tot broeden en die pauze was welverdiend. Het voedsel bestond uit zonnebloempitten, gierst, verse mais in kolven, verschillend fruit etc.

KALENDER 1984

De Finsch' amazone

De circa 33 cm lange Finsch' amazone komt in twee ondersoorten voor in Mexico. De afbeelding spreekt voor zich en daarom lijkt het me niet nodig hier een signalement te geven. Hun biotoop wordt gevormd door de bergwouden tot hoogten van zo'n 2500 meter, waar de vogels zich paargewijs ophouden, hoewel ze zich buiten de broedtijd dikwijls verzamelen tot aanzienlijke groepen. Daar leven ze voornamelijk van allerlei vruchten - vooral wilde vijgen - bessen, bladen bloemknoppen, bladeren en bloemen. Zaden en noten worden ook geconsumeerd maar "mondjesmaat" en voor volièrehouders is het dus zaak er op te letten dat de vogels vooral fruit en groenvoer krijgen.

Om goed te gedijen hebben deze vogels in gevangenschap een ruime vlucht nodig. Als men eenmaal een paartje heeft samengesteld kan men trachten er mee te kweken, iets dat in ons land al meermalen is gelukt. Volgens mevrouw Sprenkelink van Schaik is er reeds nakweek van hier gekweekte jongen op stok gekomen. ("Onze Vogels", mei 1982.) Evenals alle amazonen broeden ook de Finsch-amazonen in holen. Er worden 3 - 4 eieren geproduceerd, die ongeveer 28 dagen worden bebroed. Het duurt lang voor het kroost uit het nest tevoorschijn komt, ongeveer 2 maanden. Nadien moeten pa en ma nog wel een maand voor hun kinderen zorgen.

Meindert de Jong

Evolutie en haar betekenis voor onze vogels

prof. dr. A. Stolk

Het leven is niet statisch, maar dynamisch. Ook al zien wij dit niet direkt, toch is het voortdurend in beweging. Wij zien als het ware slechts één beeldje van de film, maar draaien wij deze versneld af, dan wordt een stroom van veranderingen gezien, ingrijpend of minder ingrijpend: veranderingen die in het verleden hebben plaatsgevonden en ons leren dat ze ook in het heden aanwezig zijn en bovendien eveneens in de toekomst plaats zullen vinden.

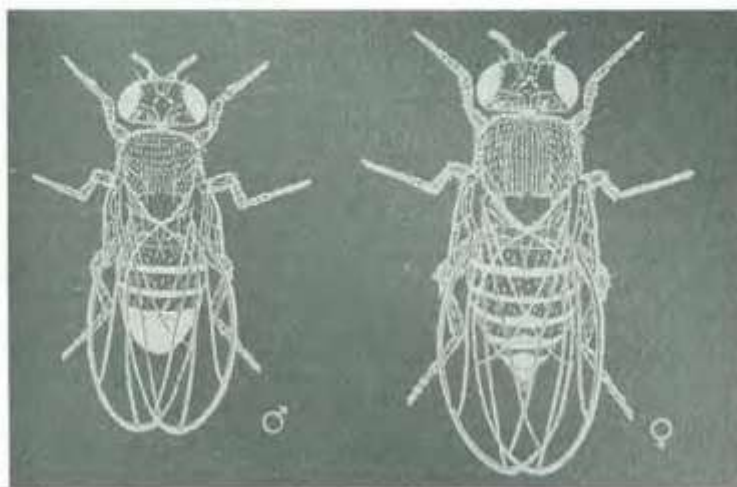
De evolutie is een uiterst langzaam proces dat op grond van in de aardkorst gevonden versteende resten of fossielen inderdaad heeft plaatsgevonden. Die fossielen zijn zowel van planten, dieren en mensen bekend en door hen nauwkeurig met behulp van allerlei technieken te bestuderen krijgen wij niet alleen een inzicht in het leven van vroeger levende organismen, maar ook in het leven van organismen van vandaag. Wij kunnen daarbij zelfs nagaan van welke mechanismen de evolutie zich bij zijn ononderbroken voortgang bedient, terwijl het een en ander van grote betekenis blijkt te zijn voor het juiste begrip van onze eigen toekomst op aarde, van onze plaats in het grote geheel van de levende natuur, kortom van onszelf als levend wezen, van onze eigen mogelijkheden, maar ook van onze gebreken. Nu blijkt die levende natuur zo ingewikkeld te zijn, dat wij met geen mogelijkheid het geheel van werkingen en wisselwerkingen op het eerste gezicht kunnen overzien. Met het oog op de welhaast ontstellende onoverzichtelijkheid zullen wij noodgedwongen moeten ontleden en daarbij voortdurend bedenken dat van alle delen die wij daarbij krijgen te zien, geen enkel deel volkomen op zichzelf staat, maar voortdurend zo nauw mogelijk met de andere delen is verweven en verwlochten. Wij krijgen met een reusachtig netwerk van oorzaken en gevolgen te doen, een netwerk dat voortdurend verandert en waarbij elk aspect niet meer en niet minder dan een klein draadje van het grote borduurwerk kan zijn. Een enkele draad die wij uit het weefsel hebben genomen, geeft ons helaas een veel te eenvoudig beeld: wij kunnen de werkelijkheid alleen maar achterhalen als wij voortdurend het geheel voor ogen zien.

Met verschillende takken van de biologie krijgen wij daarbij te doen: systematiek, ontwikkelingsleer, vergelijkende ontleedkunde, erfelijkheidsleer en gedragskunde, alsmede de paleontologie,

waaronder men de leer van de fossielen verstaat. Onze beschouwingen gelden voor alle planten, dieren en mensen, maar om begrijpelijke redenen zullen hier de vogels centraal worden gesteld.

In 1859 verscheen *The Origin of Species / Het ontstaan van de soorten*, een boek dat als geen ander de denkwereld van de mens heeft veranderd en waarin Darwin de mogelijkheid gaf om het leven te zien als een groot, samenhangend geheel. Uitgangspunt daarbij is dat er van een soort onder natuurlijke omstandigheden meer individuen worden geboren dan er volwassen kunnen worden om zelf tot voortplanting te kunnen komen. Bovendien verschillen alle levende wezens niet alleen van hun ouders, maar ook van elkaar. Dit is de oorzaak van een voortdurende strijd, waarbij de individuen elkaar op leven en dood beconcurreren. Als gevolg daarvan zullen bij het opgroeien, de voortplanting en het instandhouden van de soort alleen die individuen overleven en te zijner tijd nageslacht krijgen, die door hun bijzondere eigenschappen een betere kans hebben in deze strijd

om het bestaan. Bij de natuurlijke selectie spelen kleine variaties een rol, als gevolg waarvan in de loop der tijder nieuwe soorten tot stand kunnen komen. Waar de oorsprong van de variaties zich bevond, was voorlopig een onopgelost raadsel. Van erfelijkheid had men in die tijd nog niets gehoord en zo wist Darwin absoluut niet hoe die variaties aan de volgende geslachten werden doorgegeven. Dat was jammer, want daarmee stond of viel als het ware de hele theorie. Zelf was de grote Engelsman daar van terdege overtuigd en zo trachtte hij zonder succes de erfelijkheidswetten te verklaren. Een verwijt past hem overigens niet, want de basisgegevens daarvoor waren hem nu eenmaal niet bekend. Een tekortkoming was ook dat Darwin zich meer op de individuen concentreerde dan op de groepen daarvan die samenleven en onderling tot voortplanting komen. Door die tekortkoming gaf Darwin als het ware zijn tegenstanders een wapen in de hand om hem te bestrijden. Met deze theorie kon (naam ten onrechte meende) de moordende concurrentie tussen de mens en onderling worden gerechtvaardigd

Met Darwin's 'verderfelijke' boek in de hand zou men tot een verdediging van een klein aantal meedogenloze, onverantwoordelijke individuen kunnen komen, die het slechts op een uitbuiting van de mensheid hadden voorzien. Uit een strijd om het bestaan zoals Darwin die bedoelde, behoeven echter agressieve individuen niet per se als overwinnaars tevoorschijn te komen. Bij de evolutie van de mens is het vermogen tot samenwerking met anderen als één van de belangrijkste eigenschappen naar voren gekomen. De term **strijd om het bestaan** moet vooral niet verkeerd worden begrepen. Men moet de term in uitgebreide zin beschouwen, zodat ook de afhankelijkheid van het ene wezen ten opzichte van het andere eronder valt.

Overigens zat de mogelijkheid van grote ontdekkingen als het ware in de lucht. In 1866 werd door de Augustijner monnik Mendel uit het tegenwoordige Brno in Moravië het resultaat van zijn kruisingsproeven met erwten gepubliceerd. Het gebeurde in een plaatselijk tijdschrift, zodat het eerst in 1900, na de ontdekking door De Vries (Nederland), Correns (Duitsland) en Tschermak (Oostenrijk), algemene bekendheid verkreeg. Zo kon de basis voor een nieuwe tak van wetenschap worden gelegd, die als erfelijkheidsleer bekend is en al spoedig heel wat praktische vruchten begon af te werpen.

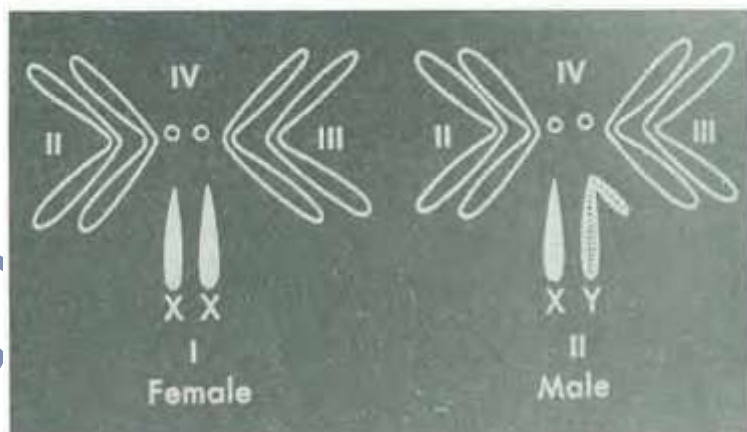
De belangrijkste voorwaarde voor elk levend wezen is om tot voortplanting te

komen, waarbij als het ware een kopie van zichzelf wordt gemaakt. Zonder dit blijkt een continu leven immers in het geheel niet mogelijk te zijn. Het mechanisme van de erfelijkheid moet zeer vroeg in de ontwikkeling van het leven zijn vastgelegd en is als gevolg daarvan bij erwten, vogels, zoogdieren, amfibieën, reptielen en vissen vrijwel gelijk. Nu is de gang van zaken bij vrijwel alle levende wezens als volgt. Evenals in de andere cellen van het lichaam bevinden zich in bepaalde moedercellen gepaarde eenheden die als **kernlissen** of **chromosomen** bekend zijn. Daarin bevinden zich de stoffelijke dragers van de erfelijke eigenschappen, de zogenaamde **genen**. Die genen moeten als zeer belangrijk worden beschouwd, want zij bevatten de informatie met betrekking tot het aangeboren bouwplan voor het organisme (de blauwdruk voor het te bouwen huis als het ware). De ontwikkeling en activiteit van elke cel worden daardoor gecontroleerd en als gevolg daarvan ook van het organisme als geheel.

De voortplantingscellen blijken nu te ontstaan doordat een mannelijke of vrouwelijke moedercel enige delingen uitvoert. Het aantal chromosomen wordt daarbij gehalveerd doordat van elk chromosomenpaar slechts één chromosoom in een voortplantingscel terecht komt. Dit is als **reduktiedeling** bekend en de verdeling van het erfelijke materiaal over de dochtercellen blijkt in we-

zen uitsluitend afhankelijk van het toeval te zijn.

Bij de bevruchting versmelt een mannelijke geslachtscel of zaad- of spermacel met een vrouwelijke die beter als eicel bekend is. De chromosomen van beide cellen komen dan bijeen om weer het aantal paren te vormen, dat karakteristiek is voor de cellen van de zich voortplantende soort. In de bevruchte eicel zijn de chromosomen zuiver door het toeval samengebracht. De nakomelingen zullen als gevolg daarvan de eigenschappen van de ouders in een willekeurige combinatie vertonen. Met uitzondering van een-eiige tweelingen (die ook bij vogels voorkomen!) zullen geen twee nakomelingen van hetzelfde ouderpaar volkomen aan elkaar gelijk zijn. Een groot aantal onderzoeken werd met de banane- of fruitvlieg **Drosophila fasciata** (vroeger algemeen als **Drosophila melanogaster** bekend) verricht. Naar schatting bevatten de vier paar chromosomen minstens tienduizend verschillende genen. Met slechts dertig genen blijken 1 000 741 824 verschillende combinaties mogelijk te zijn. Met tienduizend genen is het aantal combinaties helemaal onvoorstelbaar groot en neemt het werkelijk astronomische proporties aan. De kans dat twee willekeurige individuen precies dezelfde eigenschappen hebben blijkt praktisch nihil te zijn. Behalve de combinaties van bestaande erfelijke eigenschappen van beide ouders, blijkt ook het onverwachte optreden van geheel nieuwe erfelijke eigenschappen van grote betekenis te zijn. Zo kunnen er in de rangschikking en de chemische samenstelling van de genen bepaalde veranderingen ontstaan, alsmede in het hele chromosomenbezit. Die veranderingen kunnen volkomen nieuwe eigenschappen doen optreden, die in het geheel niet van de ouders zijn geërfd. **Mutaties** worden zulke veranderingen in de erfelijke eigenschappen genoemd, een term die ons maar al te goed uit de vogelkunde bekend is. Onder normale omstandigheden ontstaan die mutaties zonder aanwijsbare uitwendige aanleiding. Wij noemen dit 'spontaan'. Mutaties kunnen in het experiment ook kunstmatig worden opgewekt, bijvoorbeeld door bepaalde chemische stoffen of door stralen van korte golflengte en wat er in dit opzicht nog meer aan stimulerende middelen mag zijn. Mutaties

vormen de grondstof waar de selectie op kan inhaken en zijn daardoor een belangrijke voorwaarde voor de evolutie.

Via de veranderde genen of chromosomen kunnen zulke mutaties worden doorgegeven aan volgende geslachten. Overigens komen mutaties die grote veranderingen met zich meebrengen, slechts zeer zelden voor. Verreweg het grootste aantal blijkt schadelijk of zelfs dodelijk te zijn voor het organisme dat de desbetreffende mutatie bezit. Van tijd tot tijd kan een mutatie ontstaan die een plant of dier een nieuwe eigenschap geeft, die een gunstige invloed op de overlevingskans heeft. De bouwstenen van de evolutie worden nu door deze nieuwe erfelijke eigenschappen en hun onderlinge combinaties gevormd. Om tot de evolutie te komen moet deze materie door bepaalde krachten worden gebruikt. Het volgende voorbeeld kan dit ongetwijfeld duidelijk maken. Stel dat in een groep organismen die zich onderling voortplanten, door mutatie nieuwe eigenschappen ontstaan. Door combinatie van reeds bestaande eigenschappen met deze mutaties kunnen nieuwe lichamelijke en ook geestelijke kwaliteiten ontstaan. Door de wijze waarop de geslachtelijke voortplanting plaatsvindt, geschiedt alles evenals bij een kansspel (zoals wij dit zoëven hebben gezien) volgens de wetten van het toeval. Toch constateert men binnen zo'n groep organismen bepaalde gerichte veranderingen en wel in de frequentie waarmee bepaalde erfelijke eigenschappen optreden, zodat bij opeenvolgende generaties bepaalde kenmerken steeds minder of steeds meer voorkomen. Zoals de fossielen ons laten zien, heeft de ontwikkeling van de vogels uitgaande van typen zoals de oervogel *Archaeopteryx lithographica* (ongeveer 150 miljoen jaar geleden) tot de tegenwoordige typen plaatsgevonden langs een schijnbaar rechthoekige weg.

Wij zien dat de tegenwoordige vogels niet alleen verschillend zijn van de vogels uit de Jura-periode (135 tot 150 miljoen jaar geleden), maar ook als vogels meer efficiënt. Dit doet zonder meer denken aan een van de voren vastliggende richting in de evolutie. Het feit dat de tegenwoordige vogels veel meer in hun levenswijze gedifferentieerd zijn,

zou er eveneens op kunnen wijzen dat systematisch naar een bepaald einddoel is toegewerkt. Overziet men slechts enige geslachten, dan zijn de opgetreden erfelijke eigenschappen, die bijdragen tot de evolutie zo gering, dat ze nauwelijks van toevallige, niet-erfelijke variaties zijn te onderscheiden. Die laatste zijn als **modificaties** bekend. Dit neemt niet weg dat zulke kleine veranderingen tesamen echter een reusachtige uitwerking hebben. Schijnbaar doelgerichte veranderingen blijken het resultaat van geheel door het toeval beheerste gebeurtenissen te zijn. Dit lijkt bijzonder vreemd, maar het is niet anders dan een constante druk die door de natuurlijke selectie wordt uitgeoefend. Veranderingen binnen een groep organismen zullen door deze selectiedruk gericht zijn op het ontstaan van dieren met een nieuwe levenswijze of op het ontstaan van dieren die meer aangepast zijn aan de levenswijze die de soort reeds bezit. De ontwikkeling is bijgevolg gericht op aanpassing aan nieuwe levenswijzen en resulteert in het ontstaan van nieuwe typen van organismen.

Nu verschilt deze natuurlijke selectie van die zoals Darwin deze zag, doordat de nadruk hier meer ligt op de selectie van de genen. Sommige organismen hebben nu eenmaal meer nakomelingen dan andere vertegenwoordigers van hun generatie. Op die manier zullen in het erfelijke materiaal van elke volgende generatie in verhouding meer genen aanwezig zijn, die verantwoordelijk waren voor een grotere vruchtbaarheid bij bepaalde voorouders. Hierbij moeten wij natuurlijk wel bedenken dat een grotere vruchtbaarheid natuurlijk niet een steeds groter aantal nakomelingen betekent. Door een vrouwtje van de leng *Molva molva* kunnen bij een gewicht van 45 kilogram ongeveer 160 miljoen eitjes worden gelegd. Bij een vrouw is tien kinderen al een aantal dat in de tegenwoordige tijd slechts bij uitzondering wordt bereikt. Toch blijkt de leng sterk in aantal af te nemen en vertoont de mens wat zijn aantallen betreft een enorme ontwikkeling die werkelijk alle perken te buiten gaat. Hieruit blijkt dat het niet om die aantallen gaat, maar om het produceren van nakomelingen die zelf volwassen weer nakomelingen kunnen geven. Het is dus om het succes van de voortplanting waarom dit alles

gaat. Het is het overleven in de zin van de evolutiegedachte die wel in verband staat met het in leven blijven van een individu, maar toch absoluut niet hetzelfde is. Niet alleen de individuen blijken te veranderen, maar ook het erfelijke materiaal van een groep organismen als geheel verandert geleidelijk van samenstelling.

Het resultaat van de langzame verandering in de genen-uitrusting van een groep organismen is dat deze van de groepen verschilt waaruit ze is voortgekomen. Dit moet nu niet meer en niet minder evolutie worden genoemd. De evolutie is niet noodzakelijkerwijs het resultaat van individuele kracht. Het is het gevolg van selectie oftewel uitverkiezing van eigenschappen of kwaliteiten die tot een doelmatige voortplanting kunnen leiden. Allerlei mogelijkheden tot samenwerking kunnen hier ook nog worden genoemd, samenwerking met soortgenoten om op die manier tot verbetering van het functioneren van de zich ontwikkelende groep als geheel te komen.

De soort is de eenheid, waarmee men bij de evolutie te maken heeft. Een soort wordt door een groep van organismen gevormd, die zich om welke reden dan ook normaal bij de voortplanting niet of nauwelijks vermengen met de individuen van andere groepen. Een kanarie en een zebra-vink zijn niet met elkaar te kruisen en daarom moeten ze als twee verschillende soorten worden beschouwd. Soms blijken twee nauwverwante soorten wel kruisbaar te zijn (het glansekstertje *Spermestes bicolor* bijvoorbeeld met het ekstertje *Spermestes cucullata*, het zilverbekje *Euodice malabarica cantans*, het reuzenekstertje *Spermestes fringilloides* en het Japanse meeuwtje *Lonchura domestica*) maar dit zijn uitzonderingen waardoor de algemene regel wordt bevestigd. Misschien moet het soortzijn van die verwante soorten nog eens nauwkeurig opnieuw worden bekeken. Omdat organismen behorend tot verschillende soorten bij de voortplanting geen partner van elkaar zijn, zullen de genen en veranderingen van genen binnen de ene soort niet optreden in andere soorten.

Overigens is mutatie of combinatie van erfelijke eigenschappen in één of meerdere individuen van een bepaalde soort

nooit zover gegaan, dat er een compleet-nieuwe soort ontstond. Nieuwe soorten kunnen bij ingewikkeld-gedebouwd dieren alleen ontstaan als het erfelijke materiaal van de groep als geheel ingrijpende veranderingen ondergaat. Uiteraard zou dit slechts kunnen gebeuren als een groep geïsoleerd raakt van andere groepen van dezelfde soort. Dergelijke veranderde groepen kunnen in de loop der tijden binnen een soort zo sterk van elkaar gaan verschillen, dat vermenging of bastaardering onder natuurlijke omstandigheden niet meer plaats kan vinden. Is dit stadium eenmaal bereikt, dan zijn de twee oorspronkelijke groepen twee afzonderlijke soorten geworden. Beide soorten zullen in de loop der tijden weer veranderen en op hun beurt misschien weer nieuwe soorten doen ontstaan. De verschillende soorten die tenslotte uit de ene oorspronkelijke soort zijn ontstaan, zullen onderling meer overeenkomsten vertonen en nauwer verwant zijn met elkaar dan met de verschillende soorten die uit een andere oorspronkelijke soort zijn ontstaan. Het gevolg hiervan is dat er groepen ontstaan van nauw met elkaar verwante soorten, die ons in staat stellen om hen in kunstmatige rubrieken in te delen. De laatste zijn als **geslachten** bekend. In de loop der tijden ontstaan op dezelfde manier groepen van verwante geslachten, die **families** worden genoemd en zo vervolgens: **orden** en **klassen**. De oorspronkelijke soort of groep waarbinnen de ontwikkeling begonnen is, kan inmiddels reeds lang uitgestorven zijn. De verbindende schakels gaan op die manier verloren, tenzij ze in de vorm van fossielen van de uitgestorven groep blijven bestaan en . . . worden gevonden.

Illustraties

1. Banane- of fruitvlieg *Drosophila fasciata*.

Links het mannetje, rechts het vrouwtje.

2. De vier paar chromosomen van de banane- of fruitvlieg: links van het vrouwtje en rechts van het mannetje.

Chrysanthemum

Kenden we tot voor kort de Chrysant slechts als de snijbloem bij uitstek, speciaal in de herfstmaanden, momenteel is er een groeiende belangstelling voor de Chrysant als potplant.

De naam Chrysant stamt uit het Griekse *chryso-*, hetgeen goud en *anthemom*, wat bloem betekent, goudgele bloem dus. De helft van de gekweekte rassen bestaat nog steeds uit gele kleuren.

Het geslacht *Chrysanthemum* is omvangrijk en omvat zo'n tweehonderd soorten. De potchrysant wijkt nogal af van de meeste soorten, hij behoort tot de zogenaamde *Chrysanthemum indicum*-kruisingen en stamt uit China. De potplanten worden het gehele jaar door op de markt gebracht en we zien ze in wit, geel, roze, oranje, rood en purper.

Chrysant als kamerplant houdt van een lichte standplaats, maar aan direct zonlicht heeft hij een broertje dood.

Wie lang plezier wil hebben van zijn fleunge huisgenoot zet hem op een koele plaats en verwijdert steeds de uitgebloeide bloemen.

Wees matig met water geven, maar zorg er wel voor dat de potkust niet uitdroogt.

VOGEL '85

meer dan 8000 vogels in honderden soorten.
De **GROOTSTE NATIONALE VOGELSHOW** in Nederland
Van 10 t/m 13 januari 1985
in **HET TURFSCHIP te BREDA**
Een NBvV-show, altijd nieuw, altijd boeiend.

**HET TREFPUNT
VOOR ALLE
ECHTE
VOGELLIEFHEBBERS**

Gezondheidszorg bij ruigpoothoenders

door
Drs. G.Th.F. Kaal

Ruigpoothoenders staan de laatste jaren weer in een bijzondere belangstelling. Niet alleen de belangstelling van de kant van de natuurbescherming (men denke hier bijvoorbeeld aan de tomeloze pogingen van de W.P.A. en het Rijksinstituut voor Natuurbeheer om van de korhoenders nog te redden wat er te redden valt), ook bij de serieuze liefhebber is de laatste jaren de belangstelling voor het houden en kweken van ruigpoothoenders enorm toegenomen.

Er zijn al diverse liefhebbers die één of meerdere soorten van de familie der Tetraonidae bezitten en er mee kweken.

Vroeger zijn er ook reeds pogingen ondernomen om met deze vogels te kweken. Dat lukte aanvankelijk ook wel, maar meestal kwamen al na enkele jaren de problemen; te veel sterfte onder de jonge vogels en te veel uitval onder de oude bracht de animo tot het kweken van deze vogels weer snel tot het nulpunt.

Voor die grote sterfte zijn een drietal oorzaken aan te geven t.w.

1. Ruigpoothoenders zijn evenals verschillende andere families van de orde der Galliformes (fazanten, patrijzen, kamhoenders, parelhoenders, pauwen) typisch bodemvogels. Elke dag maar weer pikken ze allerlei zaden, vruchten, bessen, insecten en plantendelen van de grond op. Hieraan kunnen allerlei ongerechtigheden kleven, zoals bacteriën, coccidiën en allerlei eieren van

parasieten. Vooral vogels die in volièremilieu worden gehouden worden voortdurend blootgesteld aan allerlei mogelijke infecties. Wanneer deze infectiedruk maar groot genoeg is, laten de problemen niet lang op zich wachten.

2. Ruigpoothoenders zijn veel meer dan b.v. fazanten, typische ruwvoereters. In de natuur eten ze allerlei takjes en twijgjes van spar, den, berk, jeneverbes, hazelnoot enz. maar vooral en bovenal heide. In de volière wordt aan ruigpoothoenders (ik denk hier met name aan de korhoenders) ook veel heide verstrekt. Ik ben er ook van overtuigd dat deze vogels dat ook nodig hebben, maar het gevolg hiervan is wel dat ze naar verhouding ook minder gemiddeld voer tot zich nemen. Dit geeft een onderdosering van de zo onontbeerlijke medicijnen tegen o.a. blackhead.

3. Een derde oorzaak zou kunnen zijn, dat ruigpoothoenders gevoeliger zouden zijn tegenover verschillende parasitaire ziektes dan andere families van de orde der Galliformes.

Dat onze gevleugelde vrienden in de volière maar ook in de natuur, bloot staan aan allerlei infecties kunnen we vernemen uit de sectieverslagen. We hebben reeds genoemd de parasitaire ziektes en dat zijn er bij onze ruigpoothoenders niet weinig: Syngamus, tracheae, Ascaridia, Capillaria, coccidiën en als voornaamste, de gevaarlijkste en meest verraderlijke *Histomonas meleagridis*. Van de bacterie-infecties wil ik als twee voornaamste noemen: Paratyphus en Coli. Verder bestaan er virusinfecties en schimmels, organische aandoeningen, voedingsstoornissen en dan nog de vergiftigingen.

Wanneer we al deze ziektes en aandoeningen de revue laten passeren, dan zou men haast gaan denken dat geen vogel meer in leven is te houden. Gelukkig is dit niet zo; er staat tegenover dat de vogel over een verdedigingsmechanisme beschikt. Dit verdedigingsmechanisme werkt alleen optimaal wanneer de vogel in de uitstekende conditie verkeert, maar dan kan zo'n vogel ook heel wat aan.

Als er toch een ziekte onder de vogels komt, is de eerste vereiste een behandeling in te stellen, ook al weet men niet de exacte ziekte-oorzaak. Met name bij ruigpoothoenders is dit zeer belangrijk; juist bij deze groep van vogels kan een ziekte zeer snel en dramatisch verlopen. Voor de liefhebber is het een vereiste de vogels elke dag zeer nauwkeurig te observeren (denk aan de gevaarlijke en verradelijke zwartkopziekte (blackhead). Blackhead wordt veroorzaakt door een éencellige protozoo 'Histomonas', ook bij volwassen vogels kan deze ziekte zeer peracut optreden. De ene dag is de vogel gezond en de volgende dag doodziek en dood. Ik ken enkele liefhebbers die altijd als zij langs de vogels lopen een doosje Spartrix in hun jaszak hebben; wanneer ze een vogel niet vertrouwen wordt deze onmiddellijk gevangen en een spartrix-tablet opgestoken. Uit bovenstaande blijkt dat dit de behandeling van een vermoedelijke ziekte betreft. We curen dus; stellen een behandeling in als is vastgesteld dat er iets aan de hand is. De moderne geneeskunde werkt vooraf, voorbehoedend; we noemen dit 'preventieve diergeneeskunde'. Deze vorm van diergeneeskunde werkt in de bedrijfsdiergeneeskunde (rundvee, varkens, bedrijfspluinvee) reeds vele jaren met groot succes.

Het is dan ook de **preventieve gezondheidszorg bij ruigpoothoenders** waarvoor ik vanaf deze plaats uw aandacht vraag.

Wat houdt preventieve gezondheidszorg in?

Het begint al met een goede **huisvesting**; men dient te zorgen voor adequate en tochtvrije verblijven. Uitermate belangrijk (dit geldt in nog sterkere mate voor ruigpoothoenders dan voor andere vogels) is goede **hygiëne**; propere voederbakken en drinkbakken. Beide bakken moet men plaatsen op een gazen rooster, juist in de directe omgeving van de drinkbakken is de bodem altijd wat vochtig als gevolg van morsen en juist daár ontstaat een uitermate geschikt microklimaat voor allerlei smetstoffen (bacteriën en parasieten).

Men moet met het aankopen van vogels zeer voorzichtig zijn. Men dient een aparte afdeling (quarantaine) te heb-

ben. Zeer snel kan men paratyphus in de volière halen, maar is het niet zo gauw weer kwijt. Een zieke vogel moet onmiddellijk worden behandeld en bij voorkeur worden gesepareerd van de andere vogels (ziekenafdeling).

Al de punten die hierboven naar voren zijn gekomen hebben direct te maken met de preventieve gezondheidszorg en moeten door de liefhebber zelf worden uitgevoerd.

Preventieve gezondheidszorg betekent ook de vogels een goede, uitgebalanceerde **voeding** te verstrekken. Aan deze voeding moet in ieder geval een middel tegen blackhead worden toegevoegd. Bij ruigpoothoenders moet dit het **gehele jaar** door worden gegeven. Door de meeste produktievoeders is geen antiblackheadmiddel gemengd. Juist bij de ruigpoothoenders wordt hiermee een gevaarlijke situatie geschapen. De praktijk heeft bewezen dat men bij de volwassen vogels plotseling sterfte kan krijgen ten gevolge van blackhead.

Uit wetenschappelijk onderzoek is vast komen te staan dat een continue dosering van dimetridazole (125-150 ppm) bij kippen en kalkoenen geen enkele nadelige invloed heeft op de produktie of vruchtbaarheid.

Colvin, Cregar en Cough gaven aan leggende hennen gedurende zeven achtereenvolgende maanden niet minder dan 500 ppm dimetridazole. Ze zagen totaal geen verschil met de controle

groep, noch wat produktie noch wat de broeduitkomsten betreft. Lucas, Owen en Scott deden proeven met dimetridazole op kalkoenen; ze gaven aan de kalkoenen meteen vanaf de eerste dag en daarna gedurende de gehele opfokperiode en legperiode dimetridazole door het voer en wel in een continue dosering:

groep 1: 125 ppm: geen enkel verschil met de controle groep
groep 2: 250 ppm: geen enkel verschil met de controle groep
groep 3: 500 ppm: zeer weinig verschil, iets verminderde vruchtbaarheid
groep 4: 1000 ppm: duidelijk aantoonbare negatieve beïnvloeding (8 maal normale dosering)

Uit deze proeven is duidelijk gebleken dat het volkomen verantwoord is om aan bovengenoemde vogels 125 - 150 ppm dimetridazole te verstrekken en wel in een continue dosering.

Uit de praktijk is nu ook gebleken dat het verantwoord is ook aan ruigpoothoenders 150 ppm dimetridazole continue te verstrekken. Maar de praktijk heeft ook bewezen, dat zelfs een continue dosering van 150 ppm soms niet voldoende is om een mogelijk sterke infectiedruk de kop in te drukken (ondanks gemedicineerde voeding toch plotselinge sterfte aan blackhead bij volwassen vogels). Men kan dit risico op twee manieren verminderen; of de dosering dimetridazole in het gemedi-

cineerd voedsel verhogen, of met zeer regelmatige tussenpozen een antiblackheadkuur te geven. Persoonlijk voel ik het meest voor het laatste: 4 maal per jaar (dus om de drie maanden) een ronidazolekuur gedurende 6 dagen (Duodegran).

Om tot de praktijk van alledag terug te keren, wat moet de liefhebber doen?

Elke dag:

- 1) voeding verzorgen en/of controleren
- 2) schoon en vers drinkwater verstrekken in schone bakken
- 3) nauwkeurige observatie gezondheidstoestand vogels
- 4) tijdens broedseizoen: kweekcontrole

Elke week:

- 1) drinkbakken ontsmetten
- 2) voerbakken schoonmaken of extra controleren
- 3) hokken reinigen en ontlasting verwijderen

Elke maand:

- 1) reinigen en ontsmetten van hokken, wanden e.d.
- 2) controle op ectoparasieten
- 3) controle op ongedierte (muizen enz)
- 4) schema van de preventieve gezondheidszorg bijhouden

Dat er ondanks al onze goede zorgen toch regelmatig vogels dood gaan, blijkt

uit het aantal ruigpoothoenders welke ik in de loop van de laatste 4 jaar heb aangeboden gekregen. Ik moet er wel aan toevoegen dat de uitslagen niet helemaal in overeenstemming zullen zijn met het beeld van de mogelijke ziektes van vogels uit de volièrres. Er zijn ook vogels bij die zijn gebracht door het Rijksinstituut voor Natuurbeheer en ook vogels die dood zijn aangetroffen in het veld (Fochteico, Holten enz.) Van alle onderzochte vogels waren meer dan 85% korhoenders.

Sectiebevindingen van 80 ruigpoothoenders

Bacteriële ziektes:	Salmonella:	12 (3 volw. waarvan 1 uit veld, 9 kuikens).
	E. Coli:	7
	Staphylo's:	2 (wond, hartklep-ontsteking).
	Mycoplasma:	3 (alpensneeuw-hoën, van 2 eig. zaten bij kippen).
Parasitaire ziektes:	Histomonas:	11 (jong en oud).
	Capillaria:	4 (ook vogels uit het veld).
	Syngamus:	3 (alleen uit het veld).
	Cocciën:	6 (ook uit het veld).
Organische stoornissen:	Jicht:	2
	R.H. disease:	2
Verwondingen en inwendige verbloedingen:		19 (jeverruptuur, bloedvatruptuur, bloeding onder schedeldak, fracturen, nek, hals en rug).
Bijzondere afwijkingen:		4 (legnood, kliermaagdilatie (overvuld met heide).
Geen diagnose:		5 (te rot, alle organen verw.)
		80

Schematische overzicht preventieve gezondheidszorg ruigpoothoenders.

1. Vaccinatie pseudovogelpest:	alleen in besmette omgeving; 2 maal per jaar (vóór de kweek en ná de ruiperiode).
2. Spoelworminfectie indien noodzakelijk; Haarworminfectie Gaapworminfectie	breedspectrumwormmiddel (faecescontrole).
3. Coccidiosis	coccidiostaticum door het voer (continue toediening). (herhaald faecesonderzoek geeft aan of de infectiedruk niet te zwaar wordt).
4. Blackheadinfectie:	antiblackheadmiddel door het voer (continue toediening). + 4 maal per jaar ronidazolekuur ged. 5 dagen.
Januari:	Ronidazolebehandeling ged. 5 dagen.
Februari:	Pseudovogelpestvaccinatie (indien gewenst).
Maart:	Faecescontrole (+ eventuele worm- cocc. behandeling).
April:	Ronidazolekuur.
Mei:	Eventuele herhaalde behandeling na een sterk positieve worm- en/of cocc. infectie).
Juni:	-
Juli:	Ronidazolekuur.
Augustus:	Faecescontrole + eventuele pseudo-vogelpestvaccinatie.
September:	Eventueel een gaapwormkuur (vooral bij seminatuurlijke huisvesting).
Oktober:	Ronidazolekuur.
November:	Faecescontrole.
December:	-

AZ BUNDES - VOGELSCHAU

Op 1 en 2 december 1984 in de Niederrhein en Rundsporthalle in WESEL.

MET MEER DAN 12.000 VOGELS IN VELE SOORTEN.

Geopend op 1 december van 9.00 tot 17.00 uur

2 december van 9.00 tot 17.00 uur

Vereinigung für Artenschutz, Vogelhaltung und Vogelzucht (AZ) e.V.

Vetvogel

Steatornis caripensis

Prof. Dr. A. Stolk

In grotten van noordelijk Zuid-Amerika en op Trinidad komt ondanks milieuvandalisme de vetvogel (*Steatornis caripensis*, Engels: oil bird, Spaans: guacharo, de krijser, de huiler) nog voor. Deze aan de nachtzwaluwen verwante vogel zou in biotechnisch opzicht wel eens van belang kunnen zijn bij de ontwikkeling en verfijning van technische apparatuur. Deze vogels vinden feilloos hun weg in het nachtelijk en grotte-duister met een eigen sonar die niet zoals bij de vleermuizen, supersonisch werkt maar met voor het menselijk oor waarneembare geluiden.

Vliegend palje boter

De vogel dankt zijn naam aan zijn jongen, die na zo'n 35 dagen door de ouders te zijn overvoerd met oliehoudende palmvruchten, als het ware ingekapseld zijn in een dikke, geelachtige vetlaag. Zij wegen meer dan de helft zo zwaar als hun ouders en zijn daarin vergelijkbaar met het pinguïnsjong. Zij worden drie- tot zesmaal 's nachts gevoed en eten dan een derde tot een kwart van hun lichaamsgewicht. Geen wonder

dat de Indianen erop uittrokken om de jongen te vangen. Nu nog kan men stellingen aantreffen die de Indianen ten dienste stonden bij hun jacht op de jonge vetvogels. Bij duizenden werden de jonge vogels gedood, het vet uitgesmolten, in aarden urnen opgeslagen, gebruikt bij de bereiding van voedsel en ook als verlichting. De olie die uit het vet overblijft, is reukloos en vrijwel helder. Van zo uitstekende kwaliteit dat hij

maandenlang goed blijft zonder ranzig te worden.

De Duitse ontdekkingsreiziger en natuuronderzoeker Alexander von Humboldt ontdekte de vogel in 1799 en beschreef hem uitvoerig in zijn reisverslag. Hij vond hem in de grotten van Caripé in Noord-Oost-Venezuela. Het is ook hier dat de Venezolaanse regering een grote guacharo-grot tot natuurreservaat heeft verklaard. Men kan daar als toerist onder geleide van een gids de grot bezoeken en de vogels gadeslaan met hun nesten: afgeknotte kegels uitwerpeelen vol oliepalmsaden. In een ondiep kuiltje op de top van de kegel worden twee tot vier witte eieren met grote tussenpozen gelegd, die door de ouders bij toerbeurt ongeveer 33 dagen worden bebroed.

De jongen komen met open ogen uit het ei, naakt, maar al spoedig krijgen zij een ijl dons. Het zijn nestblijvers die zich door hun ouders vet laten voeren. Dat buitensporige vet raken ze pas kwijt als de slagpennen beginnen te groeien. De volwassen vogels zijn lang (ongeveer 32 centimeter) en slank, kaneelbruin met witte vlekjes en lange puntige vleugels. Hun vlucht is enigszins golvend, krachtig en snel.

Met hun kleine, onderontwikkelde potten zitten de vogels op de rotsrichels of op hun nest of hangen als zwaluwen aan de rotswanden. Zij slaken soms door-dringende, snerpande geluiden. Alexander von Humboldt schreef hierover: **Wij hadden 150 meter afgelegd voordat we de fakkels moesten aansteken. Daar waar het licht aldoor minder werd, hoorde men het schorre gekrijs van de nachtvogels. Men kan zich nauwelijks voorstellen welk een vreselijk lawaai duizenden van deze vogels in een donkere grot kunnen maken. Als een helikopter met sonar.**

Het voedsel van de vetvogel bestaat uit vruchten van wierookbomen, westindische laurierbomen, palmen, balsembomen en klimopstruiken. Zij vliegen hier 's nachts wel vijftig kilometer en meer voor. Vermoedelijk hebben zij een sterk ontwikkelde reukzin waarmee zij de vruchten vinden. Zij plukken deze met hun stevige haaksnavel van de bomen en struiken. Dat doen zij in de vlucht. Als een helikopter zweven zij naast de boomkruinen en slaan op het juiste moment hun slag.

Laat in de avond vliegen verkenners de grotten uit. Al gauw volgen in golven geweldige zwermen **guacharo's**, op zoek naar vruchten. Ook in het duister blijven zij bij elkaar, onophoudelijk hun merkwaardige kreten uitstotend. En als de morgen begint te dagen keren ze in

golven weer naar de thuisgrot terug. Door het labirint van het woud vinden ze feilloos de terugweg en verdwijnen dan weer voor het daglicht in hun grotten.

Die grotten zijn soms wel een kilometer diep. Samen met vleermuizen zijn zij daar veilig voor hun vijanden, behalve voor de mens. Bij het vliegen door die duistere grotten en wouden zonder ergens tegenop te vliegen gebruikt de **guacharo** zijn sonar. Met voor het menselijk oor waarneembare geluiden worden de afstand en de richting bepaald van voorwerpen, die de geluidsgolven van hun eigen klinkend geluid weerkaatsen. Dit geluid ligt in de buurt van 7300 trillingen per seconde (6000 tot 10 000 trillingen per seconde) en is dus een stuk lager dan de ultrasonische trillingen die de vleermuis produceert. Terwijl hij vliegt, hoort men duidelijk deze tonen als een metaalachtig klikken tussen alle andere geluiden die hij maakt door.

Komt hij in het diepe duister van de grot, dan stoot hij aan één stuk door deze klinkende geluiden uit en met deze sonar of echoloodpeiling vindt hij zijn weg zonder iets te raken of te verdwalen.

Donald R. Griffin en de Venezolaanse ornitholoog William H. Phelps Jr. onderzochten de echopeiling bij 'blindvliegen' van de vetvogel. Hiervoor was uitgebreide apparatuur nodig: filmcamera's, taperecorders, kathodestraaloscil-

lografen, omvormers, batterijen; om hoogfrequente geluidsgolven en licht te analyseren.

Werden de gehoorgangen van de vogels dichtgestopt dan vlogen ze overal tegenaan, terwijl ze zich in daglicht nog best konden redden met behulp van hun ogen. Liet men ze los in daglicht zonder dichtgestopte oren, dan bleken ze bij de navigatie niet alleen hun ogen te gebruiken maar ook hun oren.

Griffin en Phelps ontdekten dat de in de grotten uitgestote geluiden varieerden. Maar als ondertoon bleef steeds dat metaalachtige klikgeluid hoorbaar. En dit geluid overstemde alle andere geluiden als de vogel 's nachts de grot verliet. Vooral bij het naderen van een obstakel werd het ritme van het klikken sneller naarmate de hindernis dichterbij kwam. Met zekerheid kon worden aangetoond dat de vogels bij het 'blindvliegen' vertrouwden op de echo van dit hoorbare geluid. Zoals reeds vermeld bestaat het klikgeluid uit geluidjes met een trillingsgetal van gemiddeld 7300 per seconde en een duur van 0.002 seconde, wat duidelijk binnen de menselijke hoorgrens ligt.

Het is eigenlijk onbegrijpelijk hoe de vogels hun eigen klikgeluiden kunnen ontvangen ondanks het gekrijs van hun duizenden medegrotbewoners. Dit is dan ook het element dat van groot nut kan zijn voor onze eigen echopeiling. De **guacharo's** blijken storingen te kun-

nen elimineren; een technische perfectie waarmee men bij de echolokalisatie nog steeds kampt, met name het probleem van de stoorzissen bij de waarneming. Ook de vleermuizen en bruinvissen, die voor het opsporen van hun prooi of vijanden gebruik maken van de echolokalisatie, hebben dit probleem feilloos weten op te lossen. In hun vlucht of tijdens het zwermen stoten ze hoogfrequente trillingen uit van zeer korte duur die door rotsen, bomen, insecten of vissen worden weerkaatst. Dit zijn trillingen van enkele duizendsten van een seconde en dus voor het menselijk oor niet waarneembaar. Zo ontvangen zij een ononderbroken stroom van voortdurend wisselende informatie, die hun wijst welke richting zij moeten gaan. De mens, met zijn hoogontwikkelde technieken, staat nog steeds in verbazing over de feilloze creaties van de natuur. Ook de **guacharo** dient tot voorbeeld aan de voortdurende technische perfectionering.

Illustratie

1. Vetvogel: uiterlijk precies een soort kruising tussen een havik en een nachtzwaluw, zwakke poten, gekromde snavel door stevige borstels omringd, grote ogen met goedontwikkeld gezichtsvermogen voor het voedselzoeken (vruchten van wierookbomen, westindische laurierbomen, palmen, balsembomen en klimopstruiken).

Onze Harzervogels door A. Pluim

Dat het Limburgse volk een echt oud vogelvolkje is, in hart en ziel, is mij wel gebleken uit de verschillende gegevens welke ik hierover heb gelezen. Daarom is het misschien nog wel eens interessant hierover dit artikel te wijden. Het houden van kooivogels, speciaal vinkensoorten, behoorde tot één der eigenaardigheden, waarin de landelijke bevolking en ook wel de stedelingen zich mee vermaakte. Na volbrachte dagtaak in die tijd, toen rijwielen en voetbalsport nog onbekend waren. Wel trof men in de dagbladen veel aankondigingen aan, welke de liefhebbers er op attent maakten dat ze konden deelnemen aan de vinkenconcoursen, die in verschillende dorpen en steden werden gehouden. In het aangrenzende Rijnland en over het gehele Duitse Rijk vond men talrijke verenigingen van

deze kooivogelliefhebbers, die zich verenigd hadden in een Rijksbond van kooivogelliefhebbers.

Dit soort van kooiliefhebberij heeft het veld moeten ruimen voor de meer moderne kanarielifhebberij. De kanariesport in Limburg. Zedaar geachte lezers van "Onze Vogels", het onderwerp waarover dit artikel ons bezig houdt en een beeld gaat schilderen, hoe deze liefhebberij zich ontwikkeld heeft vanuit het grijs verleden tot heden. Hoe onze voorouders reeds deze liefhebberij kenden en beoefenden, maar ook om aan te tonen, dat zij, op moderne leest geschoeid in deze materialistische tijd, nog tal van geestdriftige aanhangers telt in ons dierbaar Limburg. Evenals het houden van wilde kooivogels behoort ook de kanarielifhebberij sinds eeuwen tot het domein van het Limburgse

volk, het is niet een op fantasie berustende bewering, maar ernstige werkelijkheid.

In een oud werkje over de kanarieteelt van F.W. v. Wickede, verschenen destijds te Amsterdam bij Steven van Esveldt, getiteld "Nieuwe verhandeling van de Kanarieteelt" in 1750, waarin hij zijn vijf en twintigjarige ervaring als kanariekweker neerlegde, deelt hij mede, dat het vooral de kloosterlingen waren in het Luiker en Brabantse land, die zich met de kanarieteelt bezig hielden. Ons gewest behoorde ook destijds ten dele kerkelijk tot het Prins-Bisdom Luik en zo ligt het vermoeden voor de hand, dat de kloosters in dit gedeelte van het huidige Limburg zich ook bezig hielden met de kanarieteelt. Vanuit deze kloosters zal de kanarielifhebberij uitgedra-

gen zijn onder de bevolking. Via de mond van de oude garde van voorheen hebben wij vaak vernomen dat reeds hun voorouders hartstochtelijke liefhebbers en kwekers waren van kanarievogels, zodat men veilig mag aannemen, dat reeds voor meer dan anderhalve eeuw en nog langer hier in Limburg de kanarieteelt in hoge bloei en ere stond. Is het dan in het licht dezer feiten bezien gewaagd te beweren, dat de kanarieteelt en liefhebberij behoorde tot domein van het Limburgse volk? Misschien kunnen enkele oudere liefhebbers zich nog herinneren of hebben wel eens gehoord dat telkenjare in de maanden October en November reizende Duitse vogelhandelaren uit St. Andreasberg in de Harz - het als bakermat der zangkanarieteelt wereldberoemde stadje - op hunne rondreizen door Limburg de steden Maastricht, Roermond en Venlo aandeden. Gewoonlijk zochten zij een hotel op in de drukste volksbuurten en zodra het bekend werd dat een dezer kooplieden met zijn vogels was aangekomen, verzamelden zich de kanarieliefhebbers in het betreffende hotel en onder gezellig kout, het genot van een potje bier en sigaar ontwikkelde zich weldra een vlotte handel, een loven en bieden om de verrukkelijke zangers machtig te worden. De kooplieden deden altijd goede zaken en het was dan ook geen wonder te noemen dat zij hun afnemers een "Auf Wiedersehen" mee op weg naar huis gaven als de transactie was gesloten tot genoegen van beide partijen. Reizende vogelhandelaren uit de Harz komen thans niet meer, de omstandigheden zijn daarvoor niet meer gunstig, want momenteel zijn er gelijk als hier in Duitsland nu wel andere vogelhandelaren, waar men ook nog wel eens kans heeft om een goede zanger te kopen voor een goede prijs want de verkoop van vogels uit de Harz heeft zich later meer toegelegd op de export, zodat dergelijke reizen overbodig werden. Bovendien heeft de kanarieteelt zich hier ter lande en ook in Limburg zo sterk ontwikkeld dat dergelijke reizen niet meer lonend zijn. Hoe deze ontwikkeling der kanarieteelt in haar werk is gegaan, kunt U lezen in het vervolg van dit artikel.

Voor ruim 80 jaren kende men hier te lande niet het destijds reeds op hoge trap van ontwikkeling staande verenigings- en tentoonstellingswezen onzer

oostelijke naburen. Wij waren op dit gebied "rückständig" en dat was hoofdzakelijk toe te schrijven aan het ontbreken van een speciaal vakblad, dat enkel en alleen was gewijd aan kanarieteelt en alles, wat daarmee samenhangt: verenigingsleven en tentoonstellingswezen. Wel bestond destijds het bekende weekblad "Avicultura", een rubriek voor kanarieteelt in haar blad gereserveerd en waren daaraan als medewerkers verbonden allen die als deskundigen beschouwd konden worden. Ik noem slechts enkele namen als A. Bartels te Breda als leider der afdeling "Kanaria" van dat blad, W. v. Boekeren te Brummen, W. de Groot, C.L.W. Noorduijn te Lochem, specialiteit op het gebied der kleurenteeft en erfelijkheidsleer die afwisselend hun artikelen in "Avicultura" lieten verschijnen. Maar niet alle kanariekwekers in Nederland lazen dit blad, vandaar dat reikhalzend naar een speciaal blad voor en door kanariekwekers geschreven, werd uitgezien en dat tevens de propaganda voor intensiever verenigingsleven ter hand zou nemen. Met het propageren van het verenigingsleven liet de uitgeefster van "Avicultura" zich niet in - althans niet wat de kanariekwekerij betrof, want het was immers maar het stiefkind in haar uitgave, een soort aanvulsel van haar blad. Het verenigingsleven was in die tijd op het gebied van de kanarieteelt in ons land van geen betekenis, om van een landelijke organisatie maar te zwijgen. In Den Haag was in 1899 een vereniging onder de naam "Luscinia" opgericht, welke leden telde door het gehele land, maar reeds in 1903 weer werd ontbonden.

Zo stonden de zaken toen op 1 Mei 1906, onder redactie van de heer W. v. Boekeren te Brummen bij de uitgever P.G. Repko te Velp een blaadje van bescheiden formaat onder de titel van "de Kanarie" verscheen.

Daarmee was een nieuw tijdperk voor de ontwikkeling van de kanariesport, het verenigings- en bondstevan voor Nederland ingeluid. In hun voorwoord verklaarden de redactie en uitgever, dat zij alles zouden doen, wat in hun vermogen lag om de kanarie een nieuw leven in te blazen, welke belofte zij ook hebben gedaan en deze traditie heeft haar voortzetting gehouden, zolang het blad heeft bestaan onder de naam "Onze Zang en Sierkanaries".

Zo mocht het bescheiden blaadje zich in de gunst der Nederlandse kanarie-

kwekers verheugen, een bewijs, dat het in langgevoelde behoefte voorzag. Het aantal abonnementen steeg per dag, zodat het reeds na een jaar van bestaan in een groter formaat kon verschijnen. Als gevolg der gevoerde propaganda voor het verenigingswezen werden dan ook al spoedig in verschillende plaatsen van het land meerdere verenigingen opgericht.

Zo werd de eerste vereniging opgericht in Venlo en wel op 31 Augustus 1906 op initiatief van de destijds heer Jacob Böesen, een kanariekweker met jarenlange ervaring. Hier zagen de kanarieliefhebbers van Limburg in dat door samenwerking iets te bereiken was. De eerste tentoonstelling en onderlinge wedstrijd harzers werd gehouden in de bovenzaal van het café "Amicitia" aan de Grote Markt aldaar. Het bezoek aan deze tentoonstelling was overweldigend, dank zij de krachtige propaganda daarvoor gevoerd door de toenmalige secretaris der vereniging de heer Jos Delvaux en de de plaatselijke pers die de vereniging alle lof toezwaide voor de wijze, hoe deze tentoonstelling van zangkanaries hier in Venlo werd gehouden. De aankleding van de zaal leek gelijk een plantsoen en daartussen prijken in vier rijen boven elkaar de dozijnen kooitjes met de zangertjes van de diverse liefhebbers, die in deze omgeving zeer op hun gemak schenen en van 's morgens tot 's avonds stonden de keeltjes niet stil. Kenners en echte liefhebbers bleven urenlang de zangertjes bewonderen. Bondskooien zo wij die nu hebben kenden ze toen nog niet, want in alles wat maar op een vogelkooi leek werden de vogels binnen gebracht. Zo werd dan de vereniging "Kanaria" geboren in hartje van Limburg.

Maar de tijd stond niet stil en momenteel is het zo, dat binnen de twee bonden die in de loop der jaren hier ter lande zijn ontstaan, n.l. de Alg. Bond van Vogelliefhebbers en de Nederl. Bond van Vogelliefhebbers, de Provincie Limburg nog steeds een voornam plaats inneemt voor onze oudste harzersport en ik neem aan bij het slot van dit artikel, dat de tijd voor de vogelhandelaren uit St. Andreasberg de deur in Limburg nu wel gesloten vinden. Wij mogen niet vergeten, dat St. Andreasberg de bron is geweest van de erfelijkheidsleer, waar we heden ten dage nog steeds mee te maken hebben, willen wij de goede weg in de kanariesport blijven bewandelen.

Kleurkanaries: klassieke kleuren

Blauw, zilverbruin, zilveragaat, zilverisabel

In de eerste serie (groen, bruin, agaat, isabel) en ook in de tweede serie (goudgroen, goudbruin, goudagaat en goudisabel) kwamen vogels aan bod die alle een gele bijkleur hadden. Natuurlijk weet U nog, dat de goudserie geen lichtgele, maar een goudgele bijkleur had.

De vogels die tot de derde serie behoren (blauw, zilverbruin, zilveragaat en zilverisabel) hebben een **geheel andere bijkleur** en zien er daarom ook heel anders uit. Die bijkleur is namelijk **wit**. Eigenlijk is wit geen kleur, maar doordat de eigenlijke bijkleur wordt "tegengehouden", zien we een kleurloos wit.

We kennen bij de kanarie twee soorten wit, namelijk:

- dominant wit (Duits wit) en
- recessief wit (Engels wit)

Tussen deze twee soorten zijn verschillen v.w.b. kleuruiting en vererving.

Bij de kanarie met recessief witte bijkleur wordt **alle** andere vetstof (b.v. geel) tegengehouden en deze is dus 100% zuiver van bijkleur.

Een kanarie met een dominant witte bijkleur laat meestal nog een klein beetje de eigenlijke kleur (b.v. geel) zien in de vleugels, de z.g. aanslag. Deze dominant witte bijkleur is dus niet zo zuiver.

De twee soorten wit vererven zoals gezegd ook anders. Omdat we deze serie schrijven voor beginnende liefhebbers, gaan we daar nu niet op in.

Een groene met een witte bijkleur noemen we **blauw**, een bruine noemen we dan **zilverbruin**, een agaat **zilveragaat** en een isabel **zilverisabel**.

De naam blauw komt wat raar over (zilvergroen zou logischer zijn geweest) omdat een blauwe kanarie er helemaal niet blauw uitziet. Maar ja, er is nu eenmaal voor die naam gekozen.

De kleuromschrijving

Blauw

Een blauwe kanarie is eigenlijk een groene, maar dan met een witte bijkleur. Het pigment is gelijk aan dat van de groene: diepzwarte, fijne, smalle streepjes op het rugdek en in de flanken. De blauwe kanarie moet ook zo-

veel mogelijk zwart laten zien in vleugels, staartpennen en hoorndelen.

Het bruin dat we aantreffen bij de gewone groene mogen we bij de blauwe zo weinig mogelijk aantreffen. Maar door de witte bijkleur valt het minste bruin al op. Het beste komt de blauwe tot zijn recht als hij matig intensief is of licht schimmel. Blauw wordt ook wel **leiblaauw** genoemd.

Tekst: Tom Gruijters
Foto's: W.D.H. Spijker
en Davon/Tilford

Op de tentoonstelling komen we ook wel eens een andere blauwe kanarie tegen, de z.g. **staalblauwe**. Deze is gelijk aan de blauwe v.w.b. het pigment en

de bijkleur, maar is intensief en daardoor veel helderder. Ook is de staalblauwe in het bezit van de dubbele blauwfactor, een structuurfactor die de lichtinval op de veertjes en de weerkaatsing daarvan verandert, waardoor de kleur anders overkomt. Bovendien toont daardoor het zwart veel zwarter en verdwijnt het lelijke bruin. De staalblauwe **man** zal mooier zijn dan de pop.

Zilverbruin

Een zilverbruine kanarie moet net als de bruine zoveel mogelijk warm bruin laten zien in het gehele lichaam, maar door de witte bijkleur is dikwijls de borst en ook de flanken te weinig bruin. Op het rugdek moeten we een minimale streperigheid zien: het (zilver)bruin moet vloeien.

Ook de hoordelen moeten eenkleurig,

middelmatig donkerbruin zijn. De kleur zilverbruin komt het beste tot uiting bij een niet al te intensieve vogel. De **pop** is hier meestal de mooiste in kleur.

Zilveragaat

Een zilveragaat is zoals gezegd een agaat met een witte bijkleur (grondkleur). Het minste bruin valt weer op en dat mag een zilveragaat juist niet hebben. Deze moet helder zijn en daarom is een matig intensieve dikwijls de mooiste. Dit zal dan bijna altijd de **man** zijn. Ook zal een zekere mate aan blauwstructuur verhelderend werken. Het pigment van de zilveragaat is net als bij de agaat minder zwart dan bij de groene en de blauwe (Te zien in vleugel- en staartpenomzoming). De streepjes op het rugdek en in de flanken moeten weer kort, smal en goed onderbroken zijn. De typische agaathaardjes zien we natuurlijk ook bij de zilveragaat. De hoordelen zijn normaal, gedekt van kleur (eenkleurig).

Zilverisabel

De isabel met een witte bijkleur noemen we dus een zilverisabel. Bijna altijd zal de **pop** de hoogste ogen gooien op de t.t. Zij moet een zachte, vloeiende lichtbruine kleur laten zien over het gehele lichaam en zo weinig mogelijk streperigheid. De kleur zal zich het beste tonen als de bevedering goed sluitend is, dus niet te lang. Licht-schimmel wordt als ideaal ervaren. De hoordelen zijn licht van kleur en moeten eenkleurig zijn.

... NIET ZO GEK OM
LID VAN DE NBvV TE
ZIJN JE WORDT ER
BEST WIJZER VAN ...

Het kweken met Europese Wildzangvogels. Hobby, verslaving, fanatisme. door Wiel Höppener.

Wanneer we ons dagelijks doen en laten eens nauwkeurig zouden analyseren, wanneer we ons eigen ik eens kritisch en objectief zouden bekijken, dan kwamen wij tot conclusies, waarvan we van te voren gezegd zouden hebben: "Nee dat kan niet, zo ben ik niet." De een is te dik en de ander is te mager, de een is te gierig en de ander is te royaal, de een eet te weinig en de ander eet te veel, de een is te slordig en de ander is te precies. En deze laatste twee zullen we eens wat nader gaan bekijken.

Je kunt het goed doen, of niet goed doen, en ook in het beleven van onze liefhebberij is het gezegde van toepassing: "overal waar te voor staat, dat is niet goed." Er zijn vogelliefhebbers (of moet ik vogelbezitters zeggen) die hun vogels echt slordig, ja zeg maar gerust, slecht verzorgen. Deze mensen zijn eigenlijk niet waard dat ze vogels hebben. Dan is er de gemiddelde liefhebber en dat zijn gelukkig de meesten, die hun vogels goed verzorgen. Geen poespas, maar de vogels worden regelmatig verzorgd en krijgen op tijd hun natje en droogje. En dan zijn er nog de verslaafden, ja ik zou bijna zeggen de fanatiekelingen, die elk vrij momentje van de dag met hun vogels bezig zijn, veelal tot ergernis van hun vrouw

en kinderen. Laten we eens voor onszelf gaan uitzoeken, tot welke categorie wijzelf behoren.

De te slordige

Iedereen die vogels heeft, gaat zo nu en dan wel eens op bezoek bij een vriend of collega die zich ook vogelliefhebber noemt, maar die bij nader inzien deze naam helemaal niet verdient. Wat je daar dan te zien krijgt, doet je soms de haren te berge rijzen. Wanneer de deur van het vogelverblijf geopend wordt, komt je de walm, de bedorven lucht al tegemoet. Zonder iets gezien te hebben weet je dan al wat hier de oorzaak van is. Vieze vuile drinkflessen die bruin en groen

GEZA SEPT

Een oud en beproefd middel voor de gezonde en zieke vogel.

in flessen van   50 ml
                              100 ml
                              200 ml

halve liter en liter

ook een goedkoop middel, dat eenvoudig toegepast kan worden: enige druppels aan het drinkwater toevoegen is voldoende.

Bij de Dibevo vakhandel

Populierstraat 121-123 - Den Haag
Tel. 070-60 23 84

W. ROUPPE VAN DER VOORT

Regelmatig in voorraad, wat het seizoen aanbiedt:

Kroonkraanvogels, Dwerg Flamingo's, Agapornissen en andere parkietachtigen. Assortiment prachtvinken, astrildes, insekteneters, o.a.

Kolibries v.a. f. 80,- t/m f. 125,- Tangara's v.a. f. 42,50.

Assortiment toekans, parasolvogels, baardvogels, cotinga's, Z.A. spechten, honingzuigers, gaasien, enz.

U bent van harte welkom in onze verbouwde vogelkas.

SIEM VAN 'T HART FLORA & FAUNA B.V.

Kralingseweg 443b - 3065 RG Rotterdam
Telefoon 010-52 45 11
naast Metro Station "DE SCHENKEL"

SCHERPE MAAGKIEZEL

1. voor kleine zaadetende vogels
2. voor grote parkieten - patrijzen - fazanten en sporthoenders
3. voor postduiven

1. Uw vogels hebben geen tanden.... Wel een spiermaag. Zorg dat er SCHERPE KIEZEL in zit....!

VERKRIJGBAAR IN DIERENSPECIAALZAKEN
Waar niet verkrijgbaar bellen naar:

F. THIJSSSEN MILL

Telefoon 08859-17 37 b.g.g. 14 18 - Postbus 29

zien van de aanslag, met drinkwater dat misschien eenmaal per week (en soms nog niet) vernieuwd wordt, zonder dat daarbij de fles grondig schoongespoeld wordt (denk niet dat ik overdrijf, dat gebeurt). Voerbakken die om de paar dagen worden bijgevuld, zonder het oude voer te verwijderen dat verontreinigd is met zand en vogelpoep. Kunnen de vogels nog lekker in scharrelen en pikken zegt de eigenaar. Vogels met klompen vuil aan hun poten, zitstokken te vies om aan te pakken met daaronder een pyramide van uitwerpselen. Arme vogels, ze leven, maar daar is dan ook alles mee gezegd, verschrikkelijk gewoonweg. Ik heb het met eigen ogen gezien, ik zou ze met naam kunnen noemen. Wanneer zo iemand van uit zijn vogelverblijf het huis binnenkomt en zijn vrouw zegt dan: "man, je stinkt naar de vogels," dan zult u het allemaal met mij eens zijn dat zo iemand niet waard is vogelliefhebber genoemd te worden, en dat het ook géén eer is om tot deze categorie te behoren.

De gemiddelde liefhebber.

Dat is door de bank genomen de kweker die zijn vogels goed verzorgt, maar daarnaast ook nog tijd en belangstelling heeft voor zijn gezin, zijn huis, tuin, enzovoort. Hij is er van doordrongen dat het leven naast zijn hobby, ook nog andere waardevolle dingen te bieden heeft.

Men kan zijn vogels best goed verzorgen, zonder zijn gezin te kort te doen. Zo hebben velen er een vaste gewoonte van gemaakt om op de vrije zaterdag-voormiddag hun vogelverblijf schoon te maken met name de broedkooien, kweekvluchtjes, zitstokken, etc. Zij weten dat hygiëne heel belangrijk is in de vogelkweek. Hun binnenkweekruimte is goed geventileerd en op die manier zorgen zij er voor dat hun vogels steeds over voldoende zuurstof kunnen beschikken. Ook in een vogelverblijf moet het altijd fris ruiken. Bij het dweilen van de vloer een beetje Halamid aan het water toegevoegd, werkt ontsmettend. De luchtvochtigheid (zeer belangrijk) wordt met behulp van de hygrometer steeds gecontroleerd. Het bodemzand wordt minstens eenmaal per week ververs (nooit zeven voor hergebruik). De voerbak en drinkfles worden dagelijks schoongemaakt. Er zijn mensen die zeggen: "daar heb ik geen tijd voor, want ik moet naar mijn werk". In de meeste gevallen is dit geen geldig argument (chauffeurs die dagenlang van huis zijn, buiten beschouwing gelaten). Ook ondergetekende heeft jarenlang in drie ploegendienst gewerkt m.a.w. dag- middag- en nachtdienst. En ik ben van mening dat iedereen met een beetje goede wil, wel een uurtje vrij kan maken om zijn vogels te verzorgen,

of dat nu 's morgens, 's middags of 's avonds is. En in geval het nodig mocht zijn, willen de meeste vrouwen best wel een handje helpen, zeker weten.

Iets waar ook nog al eens te licht over gedacht wordt, is het roken bij de vogels. De sigarettenrook blijft urenlang in het vogelverblijf hangen en is beslist niet bevorderlijk voor de conditie en de gezondheid van de vogels. Ja, ja, vogelliefhebber zijn betekent heel wat. In mijn vogelverblijf geldt een absoluut rookverbod en wie dat beetje zelfbeheersing ten aanzien van het roken niet kan opbrengen, is in mijn vogelverblijf niet welkom. Harde maar duidelijke taal dacht ik. Sorry mensen, ik was even afgedwaald met mijn mening over het roken bij de vogels, maar toch vind ik het belangrijk genoeg om het even onder uw aandacht te brengen.

We hadden het dus over de gemiddelde liefhebber. Gezien de beschrijving over deze vorm van de vogelliefhebberij, zijn de meesten onder ons van mening dat ze tot deze categorie behoren. Gelukkig maar, zij zijn de steunpilaren van onze hobby.

De verslaafden.

Waren de slordigen de uitschieters aan de onderkant van de vogelliefhebberij, dan zijn de verslaafden of de fanatiekelingen (vergeef me die uitdrukking) de uitschieters aan de bovenkant. Gelukkig is deze groepering niet zó groot.

Deze makkers willen hun hobby tot in de perfectie beleven en niets is goed genoeg. Ze zouden als het ware hun vogels met mes en vork willen leren eten (wie weet). De godganselijke dag zijn ze met hun vogels bezig en schamper zegt moeder de vrouw wel eens: "zullen we je bed in het vogelverblijf plaatsen, dan kun je daar ook nog slapen". Deze mensen kunnen ook vaak over geen ander onderwerp praten als alleen maar over vogels. Geen enkel detail bij hun vogels ontgaat aan hun spiedend oog, ze zijn steeds alert en als ze iets zien wat hun niet aanstaat, komen ze direct in actie. De vogels, de vogels, dat is alles, dat komt op de eerste plaats.

Ik geloof dat u het met mij eens bent als ik zeg dat dit een beetje te veel van het goede is. Ook een hobby heeft zijn grenzen. Hoeveel ik van vogels houd, maar dit gaat mij te ver. Tot deze categorie wil ik zeker niet behoren.

Aan het slot van dit artikel kunnen we voor ons zelf uitmaken in welke vorm wij onze hobby beleven en ik dacht dat dan de meesten zichzelf willen rangschikken onder: "de gemiddelde liefhebber", en zo hoort het ook.

VOGEL '85

meer dan 8000 vogels in honderden soorten,
De GROOTSTE NATIONALE VOGELSHOW in Nederland
Van 10 t/m 13 januari 1985
in HET TURFSCHIP te BREDA
Een NBvV-show, altijd nieuw, altijd boeiend.

HET TREFFPUNT
VOOR ALLE
ECHTE
VOGELLIEFHEBBERS

Boliviaans bergkardinaaltje

(Lophospingus pussillus)

Het Boliviaans bergkardinaaltje, ook wel dwergkardinaaltje genoemd, is een alleraardigst ongeveer 12 tot 13 cm groot vogeltje welke ondanks de eenvoudige kleurstellingen van het verpakke in wit, grijs en zwart, opvalt door een best mooie tekening en een spitse kuif. Het geslachtsonderscheid is duidelijk waarneembaar; de mannetjes zijn scherper getekend en hebben een zwarte keelvlek. De popjes zijn duidelijk valier van kleuren en, zoals u op de kleurafbeelding ziet, missen de zwarte keelvlek.

Ze komen voor in Bolivia, Argentinië en Paraguay waar zij in hoofdzaak leven van zaadjes.

In 1982 kwam ik in het bezit van een koppeltje dat ik huisvestte in een buitenvolière van 4,50 m lang en 1 m breed met een aansluitend nacht- of binnenverblijf van 1,80 x 1 meter. In de buitenvolière zijn een aantal coniferen geplant en klimop. De vlucht is voor een gedeelte overdekt met de zo ontstellend hardgroeiende bruidsluier. In het binnenverblijf plaats ik elk jaar enkele coniferen in pot en kleed de wanden aan met bossen brem. Naast de kardinaaltjes wordt deze volière bewoond met baardmannetjes, kleine cubavinkjes en roodmasker astrildes. Hun samenleven levert geen problemen op.

Nadat de kardinaaltjes enkele dagen in de volière hadden vertoefd, heb ik wat hooi en sisaltouw in de volière gelegd en na reeds twee dagen hadden ze

daarvan in een conifeer een mooi komvormig nestje gebouwd. Direct daarna kwam er leven in de brouwerij en opvallend was dat nu niet de man achter zijn vrouwtje aanjoeg maar was het de pop die constant achter de man aanzat. Mijn eerste indruk was dat het popje geen polonaise wilde en het voortouw nam om de man geen kans te geven aan haar zijn avances kenbaar te maken. Na een dag of drie vond ik echter in het nestje het eerste grijsgroen gekleurde eitje dat de andere dag door een tweede werd gevolgd. Daarmede bleek het legsel compleet en nadat de eitjes gedurende 12 dagen door alleen het popje waren bebroed, kwamen de jongen uit

Tekst: Luciën Pieters

Foto: Horst Bielfeld

Naast het gebruikelijke voedsel, zoals een goede zaadmengeling, wat eivoer en gekiemd zaad, verstrekte ik ze toen ook buffalowormen, meelwormen en mierenpoppen. Na vijf dagen heb ik de jonge vogels met 2,5 mm ringen geringsd. Bij het voeren van de jonge vogels is ook de man erg actief en in alle hoeken zie je hem op jacht

naar vliegjes, spinnetjes en ander levend spul. Ongeveer op de leeftijd van 12 dagen vlogen de jonge kardinaaltjes uit. De oudervogels hebben nog gedurende een week de jongen intensief gevoerd maar voordat die echter zelfstandig waren stopten ze er mee met als gevolg dat de jongen dood zijn gegaan.

In dat jaar, 1982, hebben de kardinaaltjes geen broedpogingen meer ondernomen. In 1983 hebben ze twee nestjes grootgebracht, een van 2 en een van 3 stuks. Daarvan heb ik uiteindelijk 2 jongen overgehouden. Ik had toen wel het voederschema veranderd. 's Morgens om 6 uur kregen ze een portie verse mierenpoppen alsook om 9, 12 en 15 uur. Om 19 uur gaven we ze nog een portie eivoer gemengd met gekiemd zaad. De jongen groeiden daarop voorspoedig en reeds op de 4e dag kon ik ze ringen. De ouders bleven gelukkig langer doorvoeren en zo werden er dan twee geheel zelfstandig en groeiden naar volwassenheid. De drie jongen zijn doodgegaan tijdens de jeugdruï en waren al ouder dan een maand. Al bij het uitvliegen is aan de jonge vogels te zien van welk geslacht ze zijn. De jonge man is vaal van kleur en gelijkt op de pop, de jonge pop heeft een bestrepte borstbevedering welke bestreeping na de ruï is verdwenen. Thans kweek ik voor het derde jaar met deze vogels en heb ook al een eigen kweek popje dat jongen heeft grootgebracht. Het grootste gevaar schuilt in de periode als de vogels de jeugdruï moeten doorstaan.

Tenslotte meen ik te moeten opmerken dat het van groot belang is dat als deze vogels jongen hebben, ze voor een belangrijk deel worden gevoerd met levend voer. Meelwormen, buffalowormen en vooral verse mierenpoppen zijn onontbeerlijk en dragen er wezenlijk toe bij dat er succesvol wordt gekweekt.

Zebravinken in 50 kleurslagen

Grijswang

De vorige maand heb ik de nieuwste mutatie bij de zebravinken aan u voorgesteld en wel de zwartwang en ik verwacht dat deze mutatie toch wel een bepaalde toekomst heeft. In 1967 hadden wij ook te maken met een nieuwe mutatie, de grijswang en ook toen waren de verwachtingen hoog gespannen. Nu 17 jaar later kunnen wij van deze mutatie die in België is ontstaan echter nog niet zeggen dat het een geziene verschijning is op de tentoonstellingen. De verklaring hiervoor is op de eerste plaats dat het vrij moeilijk is om grijswangen te kweken volgens de standaard-eisen. Problemen bij de kweek zijn o.a. dat bij de grijswangjongen bleek dat een bepaald percentage kop- en oogafwijkingen vertoonden. Door een selectieve kweek zijn wij dit nare bijverschijnsel van deze kleurslag grotendeels te boven. Voor de kweek kunnen wij nu gelukkig over gezonde grijswangen beschikken. Een ander probleem is echter ook dat het erg moeilijk blijkt te zijn om de bontvorming te elimineren dat bij veel grijswangen aanwezig is, maar ook dat moet door selectie eens weg te kweken zijn. Dan blijft natuurlijk over het probleem om grijswangen te kweken die wat hun kleur en tekening betreffen, voldoen aan het gestelde ideaalbeeld. Nu kennen wij zulke problemen natuurlijk bij nagenoeg alle kleurslagen, maar toch geloof ik dat het bij de grijswangen een extra grote moeilijkheidsgraad is. Mannen die voldoen

aan het gestelde in de standaard-eisen heb ik eigenlijk nog niet gezien, poppen echter die op een tentoonstelling voor een hoge waardering in aanmerking komen, zijn zo nu en dan wel te bewonderen, maar ook dat blijven toch ook wel uitzonderingen. Een van de eisen is namelijk dat het dek, inclusief de bovenstaartdekveren, nagenoeg wit moeten zijn. In de kweek blijkt dat de poppen soms wel aan deze eis kunnen voldoen, terwijl de mannen dikwijls een erg grauw en soms erg gevlekt dek hebben. Bij de mannen komt daar nog bij dat geëist wordt dat de wangvlek grijs moet zijn, in plaats van oranjebruin. Bij de mannen lijkt een geheel grijze wangvlek echter schier onmogelijk omdat

Tekst: Hans Klören
Foto: Ton de Bruijn

zich naast de oogstreep haast altijd nog wat roodbruin pigment bevindt. Poppen hebben van nature een grijze wangvlek zodat zij dit probleem ook niet kennen. Het ligt dus voor de hand dat wij daarom vaker grijswangpoppen aantreffen op de tentoonstellingen dan mannen. Of de grijswangzebravink ook zo populair zal worden als b.v. de zwartmaskers of grijze bleekruggen valt te betwijfelen, het mag dan wel een spectaculaire verschijning zijn, maar voor veel kwekers zal de grijswang te moeilijk blijven. Voor die kweker die de moed kan op-

brengen om een kleurslag gestalte te geven is de grijswang een uitdaging. Het moet een grote voldoening zijn om van een kleurslag iets te maken waarvan anderen met enig ontzag kunnen zeggen dat die of die kweker hem heeft ontwikkeld. De grijswang is een mutatie die zich genetisch daar goed voor leent. De factor die de wangmutatie deed ontstaan vererft namelijk autosomaal dominant. Dit betekent in de kweekpraktijk dat grijswangen vrij gemakkelijk te kweken zijn. Wanneer u in het bezit bent van één grijswang, kunt u uit de paring grijswang maal een normaal grijze zebravink, in de eerste generatie reeds grijswangen verwachten. Bij een dergelijke paring maakt het niet uit of u een man- of een pop-grijswang had, de eerste generatie zal in beide gevallen voor 50% bestaan uit grijswangen. De kweek op zich is dus niet zo moeilijk, maar het komt aan op nauwkeurige selectie en op vrij veel geluk. Stap voor stap moeten dan de goede grijswangen ontstaan. Ik wilde beslist aanraden om niet in het wilde weg te kweken, maar om zich te beperken tot normaal grijze zebravinken die gepaard moeten worden naar grijswangen. Om succes te hebben is het beslist nodig dat u bij deze kweek veel geduld aan de dag kunt leggen. Zoals het er nu naar uitziet, komen wij met de grijswangen geen stap verder. Moeten wij van geluk spreken als over enkele jaren de grijswangen nog bestaan?

De volière van de maand

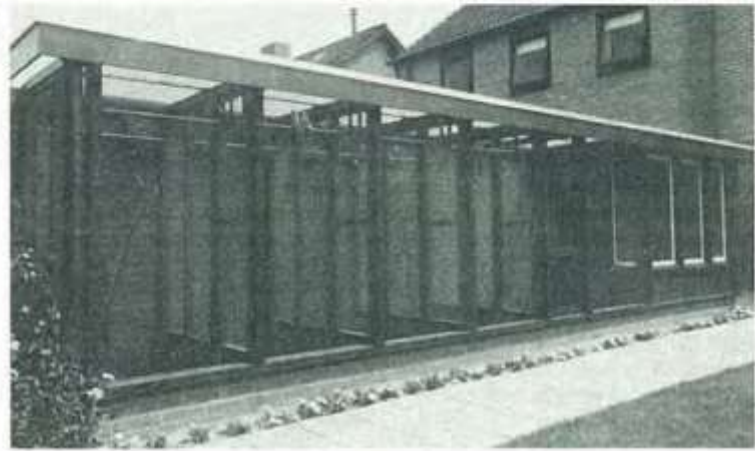

Ik ben in december 1981, zo schrijft ons H. Kreeft, Beatrixstraat 15 in Achthuizen, begonnen met de bouw van een volière. Allereerst hebben we een fundering gemaakt van 40 cm hoog om dan vervolgens binnen die funderingsomtrek een betonnen vloer te storten. Het nachthok is aan de achterzijde opgetrokken van asbestplaten. De voor- en zijkanten van houten delen. Het dak is van asbestplaten met daaronder hardboard. Tussen asbest en board is 7 cm dik tempex aangebracht. Het geheel is met schrootjes afgetimmerd. De wanden zijn betimmerd met hardboard en achterwand aan de binnenkant met gipsplaten. De nachthokken zijn 2 meter diep waarvan 60 cm gangpad. De voorziden van de nachthokken zijn voorzien van een raam waardoor ik in de buitenvluchtjes kan komen. Die vluchtjes zijn 2 x 3 meter en 2.25 m hoog. Het gehele bouwwerk is 8 meter lang, 5 meter breed en 2.25 m hoog. Zie foto 1 en 2. In elk zogenaamd nachthok heb ik een viertal broedkooien gebouwd van 1.20 m breed, 40 cm diep en 40 cm hoog. De verlichting bestaat uit TL-lampen welke door middel van een automatische schakelklok kunnen worden in- en uitgeschakeld.

De volière is bevolkt met kanaries, diamantduifjes, mozambiquesijsjes, napoleonnetjes, rijstvogels, zebra-vinken, grasparkieten en een aantal grote parkieten. Bovendien scharrelen er ook nog wat chinese dwergkwartels en virginische boomkwartels in de vluchtjes rond.

Foto 3 en 4

Om te beginnen zal ik mij even voorstellen, mijn naam is Coen Arnouts, wonende te Rijsbergen, Oranjestraat 17. Vogels houden is altijd al mijn hobby geweest. Eerst had ik in de volière alle-

maal verschillende parkieten zoals halsbanden, valken, roodcrug en grasparkieten. Tenslotte ben ik overgegaan op dwergpapegaaien, te weten agaporniden en forpussoorten. De volière waarin die vogels gehuisvest zijn is 7.50 m lang, 1.90 m diep en 1.80 m hoog. Het bouw-

werk rust op een 30 cm hoge gemetselde fundering. Voor stijlen, liggers, muurbalken etc. heb ik balkjes van 5 x 7 cm gebruikt. De tussenwanden zijn voorzien van dubbel gaas. In die tussenwanden zitten deurtjes waardoor je van de ene in de andere vlucht kan komen.

osel

De

Zie foto 3. De zitstokken en de voerbakken zijn van hardhout vervaardigd. De buitenvluchtjes zijn overdekt met pvc golfplaat. Het hemelwater wordt via een goot, welke door de boegplank aan het oog is onttrokken, afgevoerd. De binnenkool is 2 x 1.50 meter groot en 1.80 m hoog. In het front van hardhout zijn

drie ramen aangebracht. In de binnenkopi is een tegelvloer gelegd en het dak is geïsoleerd. Een gemetselde muur vormt de achterwand van het geheel waarvan we kunnen zeggen dat het er fraai uitziet. Arnouts schreef ons verder dat de kweekresultaten bijzonder goed waren en hij het houden en

kweken van vogels een fijne hobby vindt.

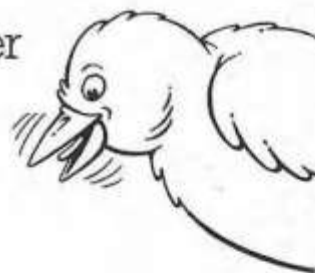
Foto 5

H. Pollaert, Carolijnruwe 11 in Maastricht is, zo schrijft hij, veel jaren geleden met vogels begonnen. Aanvankelijk woonde hij in een flat en hield vogels in de kelderruimte. Hierna is hij verhuisd naar een woning met tuin en daar is het pas goed begonnen. Na diverse volières te hebben gebouwd en weer afgebroken, hetgeen hij een van de interessantste zaken van de hobby vindt, bouwen, afbreken, verbeteren etc., heeft hij nu een volière van 3.20 m lang, 2 m diep en 1.75 m hoog. Deze volière, welke aan de voorkant is voorzien van een aluminium front met glas, is gebouwd tegen een bestaande schuur. In die schuur bevindt zich nachtverblijf en kweekruimte. Van daaruit kan hij ook in de buitenvlucht komen. Hij kweekt voornamelijk zebra-vinken, al zo'n 40 jaar zegt hij, en heeft daar veel ervaring mee opgedaan. Wij wensen hem nog vele plezierige hobbyjaren.

Indien u ook Uw volière eens afgebeeld wilt zien, stuur dan zo spoedig mogelijk een of meerdere goed scherpe foto's met een zo uitvoerig mogelijke beschrijving naar Redactie Onze Vogels, Postbus 74, 4600 AB Bergen op Zoom.

'n Dibevo vogel fluit net iets vrolijker

In de Dibevo speciaalzaak vindt u letterlijk alles voor uw vogels. En meer. Want behalve een compleet assortiment vindt u er vakkundig advies en echte service. Geen wonder dus dat een Dibevo vogel net iets vrolijker fluit. De Dibevo speciaalzaak herkent u aan het meisje/konijn vignet. Het adres vindt u in de Gouden Gids.

dibevo speciaalzaak

Wij doen net iets meer.

Judaspenning *Lunaria biënnis* L.

Om van deze fraaie plant wat meer te weten komen moeten we terug naar Bijbelse tijden. En wel in het bijzonder naar de Hof van Gethsemané, waar Judas zijn Meester met een kus verraadde en Hem in feite daarmee overleverde aan Zijn moordenaars. Als beloning voor deze lafhartige daad, ontving Judas slechts een handvol geldstukken. Bloedgeld dus, dat we ook Judaspenningen zouden kunnen noemen. Wat heeft de plant Judaspenning daar nu mee te maken? De vertaling van de wetenschappelijke naam *Lunaria biënnis* levert ons dan wel de Nederlandse naam maan of maanvormig (*Lunaria* komt van *Luna* = maan) en tweejarig (*biënnis*) op,

maar daarmee is de Nederlandse naam nog niet mee verklaard. Hoe-

wel dit niet officieel bevestigd kan worden, heeft deze naam een duidelijke link met bovenvermelde gebeurtenis, die voor de kerk van een zulk een uitzonderlijke betekenis is geworden.

Wanneer de wonderschone, paars-rode bloemen hun innemende kleur vertonen, ontzreekt die heenwijzing naar de Hof van Gethsemané nog volkomen. Maar zo gauw de plant uitgebloeid is, zie, daar verschijnen de platte, ronde maanvormige hawen. Aanvankelijk zijn deze groen van kleur. Na rijping resteert nog "slechts" het zilverkleurige, van een punt voorziene tussenschot van de haw. Daarmee is de gelijkenis met een geldstuk volkomen! De vingerwijzing naar de Hof van Gethsemané lijkt daardoor niet zo ver naast de waarheid.

P.J. de Penning

De witte kwikstaart

Meindert de Jong

Het nest van de witte kwikstaart kan men letterlijk overal aantreffen: in muurnissen, gaten in oeverwanden, hout-, hooi- en takkenmijten, tussen klimpranken, onder bruggen, in gangen van oeverzwaluwen, oude lijsternesten, buizen, rieten dakbedekking en ga zo maar door. Het nest is een nogal los bouwsel van allerlei plantaardig materiaal, dat aan de binnenkant wordt gevoerd met haren, veren en wol. Pa "kwikker" heeft wel een "makkie", hij steekt geen poot

uit en laat de gehele vervaardiging aan "moeders" over. Ook broedt zij voornamelijk de vijf tot zes eijes uit, deze zijn grijs- tot blauwachtig wit of soms crème. De ondervlekjes zijn asgrijs met daarover grijsbruine. Soms ziet men aan het dikke eind een donker lijntje. Het broeden duurt 12 tot 14 dagen. Als de jongen worden geboren, zijn ze bedekt met

donkergrijs dons. De snavel is van binnen oranjegeel, de randjes zijn véél lichter geel. De vogels danken hun naam aan het wippen, het "kwikken" met de staart en de jongen doen dit reeds in het nest, waaruit blijkt dat dit een aangeboren en niet aangeleerde beweging is. Na ruim twee weken vliegen de kindertjes uit, maar pa en ma zorgen nog enige tijd voor ze. Ze zijn dan in een minder opvallend pakje gestoken dan de oude vogels, maar als kwikstaarten zijn ze onmiddellijk te herkennen. De bovenzijde is bruinachtig grijs maar de koptekening is véél minder sprekend zoals op de foto duidelijk is te zien.

TARWE, GERST EN MAIS

Gerst

Tarwe - triticum - en gerst - hordeum - zeer oude cultuurgewassen hebben een hoog zetmeelgehalte bijna 70%. Tarwe wordt met uitzondering van gebieden met veel regenval of landstreken met een te koude of te korte zomer in de gehele wereld verbouwd. Er is geen enkel ander graan dat zo geschikt is voor het bakken van brood als tarwe. Bij tarwe wordt meestal wisselbouw toegepast d.w.z. dat het voorgaande seizoen een ander gewas is verbouwd. Tarwe is er in verschillende soorten beter gezegd 'rassen'. Landbouwkundig gezien maakt men onderscheid tussen winter-, zomer- en overgangstarwe. In de loop der jaren hebben deskundigen snelgroeïende rassen ontwikkeld. Wat vooral belangrijk is voor de tarweverbouw in Canada en Siberië met z'n vrij korte zomers. Voor ons dagelijks brood komt de tarwe uit gebieden met een warm en droog klimaat. Een warme droge periode bij het afrijpen geeft een wat glazige korrel met een hoog eiwitgehalte. Eenzijdige graanbouw leidt tot uitputting van de grond. Onbekendheid met dit feit, tekort aan geschikte landbouwgronden in bepaalde landen, zijn veelal de oorzaak van voedselschaarste.

La Plata mais

Gerst is het voornaamste graan voor de productie van veevoer en bier. Bij gerst wordt duidelijk verschil gemaakt tussen voeder- en brouwkwaliteit. Gerst voor de bierbrouwerij wordt eerst tot ontkieming gebracht, waarna de kiem wordt verwijderd, de gerst wordt dan mout genoemd. Gerst is een snelgroeïend gewas. In tegenstelling tot tarwe, waarvan het kaf wordt uitgedorst, heeft gerst een stugge bast. Alleen de lange kannaald wordt tijdens het dorsen gekort. Middels pellen kan gerst van de bast worden ontdaan. Gepelde gerst wordt gort genoemd. Er zijn enkele gerstrassen met een losse kaf zogenaamd naakte gerst. Deze worden echter weinig verbouwd. Aan brouwgerst worden hoge eisen gesteld aan kleur, korrel dikte, grootte, gelijkmatige kieming. Deze gerst moet een matig eiwitgehalte en een hoog zetmeelgehalte hebben.

Mais - zea mays - een gewas dat vooral in warme landen goed gedijt. Mais is er in verschillende kleuren en korrelgrootte. Witte mais, vrij groot, komt uit Afrika, grote grove mais zogenaamd paardetand uit Noord-Amerika. La Plata mais, orangerood van kleur en kleinkorrelig rode mais - cinquantino- (vijftigjarige mais) uit Argentinië. Gele ronde mais uit Frankrijk. Door het kruisen van verschillende rassen is men er in geslaagd maïsoorten te ontwikkelen die in ons land goed gedijen en bijzonder geschikt zijn voor veevoer zogenaamde snijmais.

Tarwe, gerst, mais en/of gebroken mais zijn een onderdeel in mengsels voor tortelduiven, kleine duiven, fazanten, kwartels en papegaaien.

In het mengsel voor grote parkieten is een zeker percentage aanwezig. Onrij-

Witte mais

Tarwe

pe mais in de kolf wordt door veel vogels graag gegeten. Wel echter oppassen want mais bevat in min of meerdere mate een kleurstimulator namelijk 'zeaxanthine'. Tijdens de rijperiodes gevoerd aan geelfactorige en witfactorige vogels geeft dat een intensivering van de kleur. Bij geelfactorigen kan zich dat in een warme naar oranjegele zwemende tint uiten. Bij witfactorige kanaries, zilvertinten kan zeaxanthine zodanig invloed uitoefenen dat de vogel als het ware overgoten is met een olijgele kleur.

Gemiddelde	Tarwe	Gerst	Mais
Vocht	14,2%	12,7%	13,1%
Ruw eiwit	11,5%	10,9%	9,1%
Ruw vet	1,7%	2,0%	4,2%
Zetmeel en suikers	68,8%	66,5%	68,8%
Ruwe celstof	2,1%	5,1%	2,4%

Aan de waardetabel is duidelijk te zien dat tarwe, gerst en mais vetarm zijn, echter zeer rijk aan zetmeel. Het aminozurenpatroon van tarwe en gerst heeft onderling geen grote verschillen. Mais heeft een hoog gehalte aan leucine.

Franse mais

Geslaagde kweek met blauwvoorhoofdamazonen

Auripasser luteus

In 1982 heb ik twee blauwvoorhoofdamazonen papegaaien, die behoorlijk tam waren, bij elkaar in een ruime binnenkooi geplaatst. De leeftijd was ongeveer 10 jaar en aangezien ze als ze 4 à 5 jaar oud zijn geslachtsrijp zijn, waren ze dus ruim volwassen. Een endoscopisch geslachtsonderzoek had al uitgewezen dat het een mannetje en een vrouwtje was. Uiterlijk is dat namelijk erg moeilijk te zien. Een eventueel verschil in kleuren zegt helemaal niets. Achteraf is bij onze vogels goed te zien dat het mannetje wat forser is. De pop is kleiner, vooral de kop en de snavel. In 1982 legde het vrouwtje vier eieren welke ook werden bebroed. Echter vlak voor het uitkomen zijn de eieren vernield. In 1983 werden er wederom eieren gelegd, het was omstreeks half maart. Hiervan is slechts een ei uitgekomen maar diezelfde dag was het jong al dood.

Tijdens de winter van 83/84 hebben we aan de vogels met mate stukjes brood gevoerd met daarop wat tarwekiemolie. Dit met het doel de vruchtbaarheid wat te verbeteren.

Op 1 april 1984 vonden we het eerste ei. Pas zes dagen later is het tweede ei gelegd, twee dagen later het derde en weer twee dagen later het vierde ei.

Op 1 mei kwam het eerste ei uit, twee dagen later het tweede en weer twee dagen later het derde ei. Het vierde ei is niet uitgekomen. Het laatstgeboren jong was echter na enkele dagen dood. De andere twee jongen groeiden vrij snel. In het begin werd de pop door de man gevoerd en de laatste gaf het voedsel weer door aan de jongen. Ongeveer drie weken later begaf de man zich ook in het blok en voerde de jongen zelf mee. Na ongeveer 60 dagen kwam het oudste jong uit het blok, drie dagen later gevolgd door het tweede jong. De jonge vogels zaten op dat moment nog niet volledig in de veren. Nek en borst was nog voorzien van een donsachtige bevedering maar dat wijzigde zich vrij snel. Op het moment dat ik dit schrijf, augustus 1984, zijn de jonge vogels ruim drie maanden oud en worden nog steeds door de oudervogels bijgevoerd.

Niettemin eten ze ook al zelf. De pop bracht altijd de nachten in het blok door ook nog toen het eerste jong al was uitgevlogen. Het nestblok is gemaakt van houten planken en met 25 x 25 cm en is 50 cm hoog. In het blok hadden we

P. Wisse, Meliskerke.

vooraf stukjes wilgenhout gelegd welke wat later door de man zijn fijngeknaagd en op die snippers heeft de pop haar eieren gelegd. De paring vond plaats op de zitstok waarbij de man met de ene poot zich aan de stok vasthield en met de andere poot op de pop rustte. Wat later was aan de pop duidelijk te zien dat er het eerste ei op komst was. Ze zat dan soms met hangende vleugels en het onderlijf was zichtbaar dikker.

Gedurende de gehele broedperiode waren de oudervogels, maar vooral de pop, erg agressief, zelfs zo dat ze ons aanvloog en dat we waar mogelijk gebeten werden.

Het voer dat wij de vogels voorzetten bestaat uit een goed papegaaienmengsel met wat hazel- en cedernoten. Voorts gaven we ze appel, brood met wat pindakaas en honing en soms een stukje kaas. Tijdens de broedperiode en ook later toen er jongen waren geboren gaven we ze in kleine porties gekookte mais, gekookte aardappel, gekookt ei en gekiemde zonnepitten. Soms vermengden we dit met zachtvoer met gistocal of ook wel met gemalen sepia.

We hebben van deze eerste geslaagde kweek, na verschillende teleurstellingen, erg veel plezier gehad en we hopen dat het niet bij dit ene succes blijft.

Nieuwe kleuren, nieuwe rassen

Nieuwe kleurslagen (mutaties) of nieuwe rassen dienen gedurende drie jaar als zodanig te worden ingezonden op de bondskampioen alvorens zij voor erkenning in aanmerking komen en kunnen worden opgenomen in de betreffende standaard. Gedurende die drie jaar zullen keurmeesters en technische commissies de ontwikkelingen van de nieuwe mutatie of het nieuwe ras

nauwlettend volgen en vastleggen waarna, zoals hiervoor bedoeld, een besluit tot het al of niet erkennen zal worden genomen. Inschrijven van nieuwe mutaties c.q. rassen is in alle betreffende hoofdgroepen reeds mogelijk behalve voor wat betreft de vormen postuurkanaries. Vanaf heden zal die mogelijkheid er echter ook zijn en wel onder klassennummer 27.11.

De bruinrug goudmus

Auripasser luteus

De bruinrug goudmus is ongeveer 13 cm groot en een uit Afrika afkomstig vogeltje. Het geslacht is goed te onderkennen, getuige ook de hierbij opgenomen kleurafbeeldingen. Het popje is meer creme dan geel van kleur, terwijl het rugdek en de vleugels veel minder bruin vertonen. In 1983 verkreeg ik een mannetje en het duurde bijna een jaar alvorens ik over een popje beschikte. Beide vogels verkeerden in een uitstekende conditie. De vogels werden gehuisvest in een vogelkamer waarin ik twee volières heb, een van 2 x 2 x 2,3 m en een van 2 x 1 x 2,3 m. In de eerste zitten willdzangvogels en in de tweede de tropische soorten waaronder ook de goudmussen. Vanaf het moment dat ik het mannetje in gezelschap bracht van het popje, klikte het tussen die twee. De man reageerde zeer opgewonden en toonde van stond af aan veel interesse voor haar. In diezelfde vlucht waren ook 3 koppels zebrovinkjes, een koppel mozambiquesijsjes en een man blauwfazantje. De zebrovinken begonnen op een gegeven moment aan de nestbouw en waren al spoedig aan het broeden. Half mei 1984 vond ik in een harzer nestkastje een slordig gemaakt nest. Aanvankelijk wist ik niet goed van wie, maar

al spoedig bleek mij dat de goudmussen bezig waren geweest. Enkele dagen later vond ik in dat nestje twee eitjes. Omdat ik na controle dat nestkastje niet goed had opgehangen, is het op de grond gevallen en weg waren alle illusies. In juni echter begonnen de goudmussen opnieuw, ditmaal in een halfoopen nestkastje. Op 19 juni lag het eerste ei er in en op 21 juni trof ik het derde eitje.

Foto Horst Bielfeld

Tekst: Arnoud Heijke

De pop broedde, alhoewel ik haar zelden op het nest zag. Op 2 juli waren er 3 jongen geboren. Ondertussen verstrekte ik aan de vogels naast gewoon zaad, universeel- en eivoer, meehwormen en maden. Van dit alles werden flinke porties door de vogels opgenomen. Vier maal per dag kregen ze een vers portie. Op de dag dat de vogels vier dagen oud waren, zouden wij met vakantie gaan. Ondanks dat de oudervogels hun jongen erg goed voerden, vertrok ik met een gevoel dat het allemaal niets zou worden. Mijn buurvrouw, die zelf geen vogels houdt, zou voor mijn levende have zorgen. Ook zij kwam vier

maal per dag de vogels aan het nodige levend voedsel helpen. Een vriend en medelid zou, als de vogels zes dagen oud waren, deze ringen. Ik had drie ringetjes waarom heen een stukje ventiel klaar gelegd. Slechts een van de jongen kon nog met een 2,5 mm ring worden geringd, de anderen waren daarvoor al te groot en zij werden geringd met 2,9 mm ringen. Om kort te gaan, het is allemaal zeer goed verlopen en ik ben dan ook mijn hulpjes erg dankbaar. Toen ik de 15e juli weer voor het eerst bij mijn vogels kwam, trof ik drie bijna volgroeide jonge goudmussen. De dag daarop hebben ze het nest verlaten en scharrelde ze over de takken, ze waren toen precies veertien dagen oud. Ondanks dat ze uiterlijk erg veel overeenkomen met volwassen popjes, is er toch al duidelijk te zien aan ze welke van het mannelijk en welke van het vrouwelijk geslacht zijn. Ik vind de bruinrug goudmussen vrolijke vogeltjes die ik heel graag in mijn volière houd. Ik hoop dat ik door het vertellen van mijn ervaringen te hebben bijgedragen aan een wat betere waardering van deze soort, want ze worden maar al te vaak als onruststokers betiteld hetgeen ik meen te moeten bestrijden.

Mijn ervaringen met Surinaamse vogels

Tekst: Mevr. H. Eenink-Nijkamp

Een jaar of vijf geleden kwam ik heel toevallig in het bezit van een picoletman (Zwartkop dikbekvink, *Oryzoborus angolensis*). Die man probeerde ik met een kanariepop te laten paren, maar al mijn pogingen waren vergeefs. Net toen ik de moed bijna had opgegeven, raakte mijn echtgenoot in contact met een Surinaamse jongen, die pas met vakantie was geweest naar zijn geboorteland. Sinds die tijd brengt hij regelmatig 1 of 2 Picolets of Twa Twa's mee uit Suriname. Ik heb nu in totaal 7 stel picolets en 3 stel Twa Twa's.

Ieder jaar zette ik ze gelijktijdig met de kanaries (januari) in de broedkooien. Het vorige jaar (1982) kreeg ik wel eieren. Ieder nestje had maar twee eieren. Slechts één nestje bevatte één bezet eitje. Helaas bleek bij inspectie op de 11e dag dat het jong zich dood in de dop bevond.

In juni 1983, zette ik ze opnieuw in. Het eerste wat me opviel was dat ze heel levendig waren. Vleugels werden als waaiers in en uitgespreid, staartjes bewogen op en neer, kortom een en al bedrijvigheid in de kooien.

Daar de vogels zelf niet tot nestbouw kwamen, gaf ik door mijzelf of door de kanaries gemaakte nesten, maar het pluksel werd er sneller uitgegoid dan ik het er in kon doen. Zo verging het ook met sisal, cocos, mos en gras. Het enige dat ze accepteerden was een nest van grof touw, dat ze zelf helemaal uit konden plukken. Om te voorkomen, dat de vogels het naar boven zouden verschuiven of het er uit zouden gooien, plakte ik de nesten vast aan de korfjes. Dat jaar kwam het eerste stelletje Picolets tot paren. Het Picoletpopje legde weer twee eieren, die beiden bevrucht bleken. De broed verliep goed. De 11e dag miste ik een eitje. Tot mijn schrik vond ik geen eitje maar een jong dat dood op de grond lag. Ik stopte het dode jong terug in het nest, om te zien wie het jong uit het nest zou gooien. De pop bleek de dader te zijn. Ik was hierop

voorbereid en had speciaal voor dit soort ongelukken een kanariepop op kunstetjes zitten. Dit was dan ook de redding voor het tweede jong, dat een uur later geboren werd. De "kunstmoeder" voerde het jong goed en het groeide gestadig. Een eigenaardigheid vond ik het dat het jong bleef "liggen" in het nest en alleen de snavel sperde als moeder er aan kwam, in vergelijking tot een kanariejong dat gaat "staan". De kanariepop heeft de picolet ongeveer een maand gevoerd. Met de elfde dag zat het jong op het randje en met de 12e dag vloog het uit. Vanaf dat moment begon de kanariepop hoe langer hoe meer aan het jong te plukken. Ik scheidde jong en "moeder", door in een grote kooi een traliwerk te plaatsen, zodat er twee kooien ontstonden. Als het jong om voer vroeg, liet ik de "moeder" er even bij totdat het jong zijn kropje vol had. (door de tralies heen voeren bleek niet mogelijk in verband met de verschillende wijzen van voeren en gevoerd worden)

Na plusminus 28 dagen wilde de kanarie niets meer van het jong weten. Ze voerde het niet meer en keek alleen nog maar uit naar een nieuw nest. Het jong ging hevig tekeer om eten. Ik ving het uit de kooi en liet hem door druppels water met daarin opgelost wat druivesuiker, langs zijn snaveltje te laten glijden drinken. Ook dit hielp niet. Het jong schreeuwde nog steeds om voer. Ten einde raad heb ik er een willekeurige

picoletpop bijgedaan, die nog niet gebroed had noch aanstalten daartoe had gemaakt. Ik dacht dat wanneer de oude vogel zou gaan eten, het jong het van haar af zou kunnen kijken.

Tot mijn grote verbazing voerde de picoletpop het jong. Ze bleef het voeren tot het kleintje ongeveer 6 weken oud was.

TWA TWA (*Oryzoborus crassirostris*)

Ook bij de Twa Twa's geen nestbouw. Als deze vogels tot paren komen gaat het net als bij de kanaries. De pop wordt eerst gevoerd. Dan ook ziet men haar telkens in het nest liggen. Aan het paren schijnt dan geen einde te komen en de pop is onafscheidelijk van haar nest. Mijn laatst gekochte pop (ik had haar pas twee maanden) legde in 3 broedsels een aantal eitjes (totaal 7). Helaas allen zonder schaal. Ik heb het nest toen weggenomen. Daar deze vogels bij de Surinamers in kleine (zang)kooitjes zitten waarvan de bodem bedekt is met een krant, is het niet verwonderlijk, dat ze aan kalkgebrek lijden. Wat ik ze ook gaf, ze pikten slechts alleen het tropisch zaad uit de bakjes.

Ik moest proberen ze om de tuin te leiden. Ik nam wat eivoer en maakte het vrij vochtig. Ik mengde dit met tropisch zaad, wat negerzaad, hennepzaad, distelzaad, gedroogde insecten met honing en wat fijngemalen, in de oven gedroogde, eierschalen. Dit alles werd iedere dag ververs. De vogels sprongen er altijd wat graag op af.

VOGEL '85

meer dan 8000 vogels in honderden soorten.
De GROOTSTE NATIONALE VOGELSHOW in Nederland
Van 10 t/m 13 januari 1985
in HET TURFSCHIP te BREDA
Een NBvV-show, altijd nieuw, altijd boeiend.

KOMEN KIJKEN
IS ONVERGETELIJK
MEEDOEN
EEN MUST.

Gezonde lucht door electriciteit

Ionisator zuivert de atmosfeer

Sint-Elmsvuur, fata morgana, een vlonkende blouse en klevende kunststof broeken. Het heeft allemaal met elkaar te maken: electriciteit in de lucht. Deze electriciteit heeft ook invloed op dieren. Electriscn negatief geladen deeltjes in de lucht bewerkstelligen een zuivering van de lucht en bevorderen de groei van dieren.

Voor de kunstmatige opwekking van deze negatief geladen deeltjes, die men ionen noemt, zijn in Amerika apparaten ontwikkeld. De atmosfeer die deze apparaten - ionisatoren produceren, is te vergelijken met de lucht die je in de bergen of bij een waterval inademt.

In de lucht bewegen kleine deeltjes die een elektrische lading dragen. Deze luchtmoleculen die ionen worden genoemd, kunnen positief of negatief geladen zijn. Zij hebben een grote invloed op de conditie van mens en dier. Wanneer de ionen in meerderheid negatief geladen zijn, dan voel je je prettiger. Zuivere berglucht heeft bijvoorbeeld twee keer zoveel ionen als normale lucht. In een bedompte kamer of in druk stadsverkeer is het mogelijk dat deze deeltjes vrijwel niet voorkomen. Het gevolg is dat de mensen zich eerder vermoeid en prikkelbaar voelen. Buiten het

feit dat negatieve ionen zelf een positieve werking op de gezondheid hebben, zuiveren zij ook de lucht van zaken als stof, rook, stuifmeel en bacteriën.

Negatieve ionen worden afgebroken door electrostatische effecten van muren, daken etc., maar vooral ook van synthetische materialen - bij een tv-scherm is dat zelfs voelbaar - en luchtverontreiniging. In de laatste tientallen jaren is de afbraak van negatieve ionen juist door deze oorzaken versneld.

Gelukkig is het nu mogelijk om het aantal ionen d.m.v. ionisatoren, waarvan de ontwikkeling sterk door de ruimtevaart is bespoedigd, kunstmatig weer op peil te brengen. Een goede ionisator is in staat een natuurlijke ionenbalans te scheppen van 1000 ionen per cm^3 in een groot gebied. Dit is de concentratie waarbij een heilzame invloed op het lichaam zich schijnt te manifesteren. En juist deze kennis heeft in Engeland en Amerika fokkers van o.a. vogels, konijnen, katten, kippen en kalveren er toe gebracht te experimenteren met ionisatoren in de dierenverblijven. Niet eens zozeer uit medeleven met hun dieren, maar meer vanwege de economische resultaten. Minder sterfte onder kalve-

ren, snellere groei (13%) bij minder voedsel (7%) van varkens door vermindering van stress.

Een ionisator is een apparaat waarin vier scherpe naalden zijn geplaatst. Door elke naald wordt electriciteit met een hoog voltage gejaagd. Wanneer deze naald wordt aangesloten op een hoog negatief voltage, dan worden electronen afgestoten. Dit noemt men "corona-ontlading". Deze electronen botsen met luchtmoleculen en vormen zo negatieve ionen. Zij verlaten het apparaat door de gaatjes aan de voorkant. Deze stroom kan tegen de huid worden gevoeld en soms hoor je een zwak sissend geluid. De ionisator is overigens volkomen ongevaarlijk. De benodigde stroomsterkte bedraagt slechts enkele watts. Omdat negatieve ionen steeds weer worden afgebroken, is het noodzakelijk dat de ionisator constant in werking blijft. Echte dierenliefhebbers kunnen door negatieve luchtionisatie de gezondheid van hun dieren bevorderen en bewijzen daarmee hun hobby en zichzelf een grote dienst.

HARRY OOLMAN

TWELLO - RIJKSSTRAATWEG 36 - TEL. (05712) 21 76
HENGELO (OV.) - BORNSESTRAAT 183A - TEL. (074) 43 98 19

SPORTPRIJZEN

- Koffie en bier, zoveel u lust
- Benzinekostenvergoeding vanwaar u ook komt!
- Wij zijn 's avonds en 's zaterdags geopend
- Keuze uit ± 250 series sportprijzen
- Grootste collectie van Nederland
- Mooie lage prijzen